

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av förundersökningslagen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen, lagen om rättegång i brottmål, lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation, häktningslagen, lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, lagen om föreläggande av böter och ordningsbot samt lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen. Genom de föreslagna ändringarna genomförs direktivet om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden.

Förundersökningslagens bestämmelser om förundersökningsmyndighetens skyldighet att underrätta misstänkta om deras rättigheter föreslås bli kompletterade med avseende på minderåriga misstänkta. I lagen om rättegång i brottmål införs bestämmelser om domstolens skyldighet att underrätta minderåriga svarande om deras rättigheter.

I lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen kompletteras bestämmelserna om skyldigheten att underrätta personer som begärs utlämnade om deras rättigheter med bestämmelser som gäller minderåriga personer.

I lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation upphävs en bestämmelse enligt vilken åklagaren inte behöver begära påföljdsutredning, om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland.

Till häktningslagen fogas en bestämmelse enligt vilken en häktad som har fyllt 18 år under häktning kan hållas avskild från andra vuxna häktade, om det är motiverat med hänsyn till hans eller hennes omständigheter.

Lagarna avses träda i kraft den 11 juni 2019, då direktivet senast ska genomföras i medlemsstaterna.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE OCH BEDÖMNING AV NULÄGET.....	4
2.1 Lagstiftning	4
2.2 Praxis.....	5
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	5
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	6
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	7
DETALJMOTIVERING	7
1 DIREKTIVETS INNEHÅLL OCH DESS FÖRHÅLLANDE TILL LAGSTIFTNINGEN I FINLAND.....	7
2 LAGFÖRSLAG	38
2.1 Förundersökningslagen	38
4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning	38
7 kap. Förhör.....	40
11 kap. Särskilda bestämmelser.....	40
2.2 Tvångsmedelslagen.....	41
2 kap. Gripande, anhållande, häktning och häktningsarrest	41
2.3 Lagen om rättegång i brottmål	41
5 kap. Om väckande av åtal.....	41
2.4 Lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation	42
2.5 Häktningslagen	42
2 kap. Ankomst till ett fängelse	42
3 kap. Placering i fängelset, basvård och förflyttning	43
6 kap. Social- och hälsovård.....	43
2.6 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	44
2 kap. Intagning i förvaringslokal.....	44
5 kap. Hälso- och sjukvård	44
2.7 Lagen om föreläggande av böter och ordningsbot.....	45
2.8 Lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen.....	45
3 IKRAFTTRÄDANDE	46
LAGFÖRSLAG	47
1. Lag om ändring av förundersökningslagen	47
2. Lag om ändring av 2 kap. 11 och 12 § i tvångsmedelslagen.....	50
3. Lag om ändring av 5 kap. i lagen om rättegång i brottmål.....	51
4. Lag om upphävande av 4 § 2 mom. i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation	52
5. Lag om ändring av häktningslagen	53
6. Lag om ändring av 2 kap. 3 § och 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen	55
7. Lag om ändring av 7 § i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot	56
8. Lag om ändring av lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen	57
BILAGA	59

RP 177/2018 rd

PARALLELTEXTER	59
1. Lag om ändring av förundersökningslagen	59
7. Lag om ändring av 7 § i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot	63
8. Lag om ändring av lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen	64

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/800 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden, nedan kallat *direktivet* eller *barndirektivet*, antogs den 11 maj 2016. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 11 juni 2019.

I direktivet fastställs minimikrav för skyddet för misstänkta eller tilltalade barns processuella rättssäkerhetsgarantier. Minimikraven ska tillämpas i straffrättsliga förfaranden inom hela Europeiska unionen.

I direktivet fastställs minimiregler. Enligt skäl 67 får medlemsstaterna utvidga de rättigheter som fastställs i direktivet för att ge en bättre skyddsnivå.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagstiftning

I samband med genomförandet av direktiv 2012/13/EU om rätten till information i straffrättsliga förfaranden kompletterades förundersökningslagens bestämmelser med avseende på information till personer som är misstänkta för brott. Då fogades till 4 kap. förundersökningslagen (805/2011) 16 § om andra misstänkta än sådana som frihetsberövats och 17 § om misstänkta som frihetsberövats. Misstänkta som berövats sin frihet ska skriftligen underrättas om sina rättigheter. Barndirektivet förutsätter att minderåriga misstänkta eller tilltalade dessutom ska underrättas om de rättigheter som avses i direktivet. Genomförandet av barndirektivet förutsätter därmed att bestämmelserna om underrättelseskyldigheten kompletteras.

Barndirektivets bestämmelser om individuell bedömning av minderåriga misstänkta eller tilltalade (artikel 7) motsvarar till stor del de nationella bestämmelserna om utredning av unga brottsmisstänkta situation för åtalsprövning samt bestämmande och verkställighet av påföljder. Utgångspunkten i direktivet är att den individuella bedömningen ska utföras vid första lämpliga tillfälle under förfarandet och innan åtal väcks.

I 4 § i den gällande lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (633/2010) föreskrivs att när åklagaren fått kännedom om en ung persons brott ska åklagaren inom 14 dygn be Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning, om ett strängare straff än böter är att vänta för brottet eller för flera brott som ska behandlas på en och samma gång. I paragrafen anges en möjlighet till undantag enligt vilken begäran inte behöver framställas om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland. Denna undantagsbestämmelse har tagits in i lagen eftersom det inte har ansetts ändamålsenligt att begära en påföljdsutredning i situationer där ett brott inte tas upp till behandling vid en finländsk domstol på grund av att personen inte kan nås för att stämmas in till rätten (RP 172/2012 rd, s. 4). I förarbetena till lagändringen konstateras också att det i regel inte är möjligt att sammanställa en påföljdsutredning om unga utlänningar som inte har stadigvarande bostad i Finland, eftersom de inte kan nås (RP 172/2012 rd, s. 5). Även i de fall där åklagaren inte har begärt en påföljdsutredning ska domstolen enligt gällande lag försäkra sig om att utredningen står till förfogande vid domstolsbehandlingen, om

domstolen bedömer att påföljden blir ett strängare straff än böter. Den undantagsmöjlighet som gäller åklagarens begäran måste dock betraktas som problematisk med tanke på direktivet, eftersom direktivet föreskriver att den individuella bedömningen i regel bör utföras innan åtal väcks.

Minderåriga frihetsberövade ska i dagsläget hållas avskilda från andra frihetsberövade, om inte deras intresse kräver något annat (3 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, 841/2006). Minderåriga häktade ska hållas avskilda från vuxna häktade, om deras fördel inte kräver något annat (3 kap. 1 § i häktninglagen, 768/2005). De gällande skyldigheterna att hålla minderåriga frihetsberövade eller häktade avskilda motsvarar kraven i direktivet. I den gällande häktninglagen finns dock inga bestämmelser om att häktade som fyller 18 år ska fortsätta att hållas avskilda (artikel 12.3).

2.2 Praxis

Enligt polisens statistik greps 871 personer i åldern 15—17 och 3 274 personer i åldern 18—20 för brott år 2017. Av alla arresterade år 2017 var 266 personer i åldern 15—17 år och 943 personer i åldern 18—20 år. Av alla häktade år 2017 var 34 personer i åldern 15—17 år och 203 personer i åldern 18—20 år.

Enligt uppgifter från Brottsförmyndigheten var 35 personer i åldern 15—17 år och 185 personer i åldern 18—20 år häktade år 2017. Dagligen var i genomsnitt 6 personer i åldern 15—17 år och i genomsnitt 31 personer i åldern 18—20 år häktade.

År 2017 uppgick antalet häktningsperioder för personer i åldern 15—17 år till 29, och de gällde 26 olika personer. Längden på häktningsperioderna varierade mellan 3 och 373 dagar. I sex fall varade häktningen i över 100 dagar. Den genomsnittliga längden på häktningsperioderna var 80 dygn.

Enligt uppgifter från Brottsförmyndigheten gjordes sammanlagt 2 405 påföljdsutredningar om unga misstänkta år 2017. I 1 043 fall av dessa ansågs övervakning inte nödvändig. Övervakning ansågs nödvändig i 1 115 fall. I 247 fall kunde inget utlåtande upprättas. År 2016 gjordes sammanlagt 2 599 påföljdsutredningar om unga misstänkta. I 1 212 fall av dessa ansågs övervakning inte vara nödvändig. Övervakning ansågs nödvändig i 1 121 fall. I 266 fall kunde inget utlåtande upprättas.

År 2017 avgjordes enligt uppgifter från Riksåklagarämbetet 3 673 ärenden som gällde gärningsmän i åldern 15—17 år, varav 2 211 åtalades.

Statistikcentralens statistik om åtalade, dömda och straff 2016 (Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset, Rangaistukset kansalaisuuden, asuinpaikan ja rikoksen mukaan 2016) visar att det år 2016 förekom 22 257 fall där rätten dömden åtalade till något annat än bötesstraff. I 553 fall av dessa var den dömden vid tidpunkten för brottet i åldern 15—17 år, i 2 057 fall i åldern 18—20 år och i 2 610 fall i åldern 15—20 år. Andelen personer i åldern 15—20 år som i rätten dömdes till strängare straff än böter var således 11,7 procent.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att genomföra bestämmelserna i barndirektivet nationellt. Gällande lagstiftning uppfyller till största delen kraven enligt direktivet. Genomförandet av direktivet förutsätter dock att lagstiftningen kompletteras när det gäller information till minderåriga misstänkta eller tilltalade och att vissa andra bestämmelser om minderåriga misstänkta eller tilltalade preciseras.

Det föreslås att förundersökningslagens bestämmelser om förundersökningsmyndighetens skyldighet att underrätta misstänkta om deras rättigheter ska kompletteras med avseende på minderåriga misstänkta. I förundersökningslagen införs bestämmelser om skyldigheten att underrätta minderåriga misstänkta om de rättigheter som de enligt direktivet utan dröjsmål ska underrättas om när de delges misstanke om brott.

I lagen om rättegång i brottmål (689/1997, BRL) införs bestämmelser om domstolens skyldighet att underrätta minderåriga svarande om deras rättigheter.

Bestämmelserna i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003), nedan *EU-utlämningslagen*, om skyldigheten att underrätta personer som begärs utlämnade om deras rättigheter kompletteras med avseende på minderåriga personer.

I lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation upphävs en bestämmelse enligt vilken åklagaren inte behöver begära påföljdsutredning, om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland.

En häktad som inte fyllt 18 år ska i dagsläget hållas avskild från vuxna häktade, om hans eller hennes intresse inte kräver något annat. Det föreslås att en häktad som har fyllt 18 år under häktning fortfarande kan hållas avskild från andra vuxna häktade, om det är motiverat med hänsyn till hans eller hennes omständigheter. Han eller hon kan hållas i samma utrymmen som en häktad som inte fyllt 18 år endast om detta inte strider mot den minderårigas intressen.

4 Propositionens konsekvenser

Propositionen syftar till att förbättra misstänkta eller tilltalade barns ställning i straffrättsliga förfaranden.

Det föreslås att lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation ändras så att åklagaren i fortsättningen inte kan låta bli att begära påföljdsutredning, om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland. Utifrån den statistik som presenteras ovan ser antalet påföljdsutredningar om unga brottsmisstänkta inte ut att avvika märkbart från antalet fall där personer som har begått ett brott i 15—20 års ålder har dömts till strängare straff än böter. Ändringen påverkar därmed inte nämnvärt antalet påföljdsutredningar om unga brottsmisstänkta eller Brottspåföljdsmyndighetens arbetsmängd. Ändringen har inga betydande ekonomiska konsekvenser.

Eftersom förundersökningsmyndigheten även för närvarande ska underrätta minderåriga personer om deras rättigheter, ökar kompletteringen av bestämmelserna om underrättelseskyldigheten inte förundersökningsmyndighetens uppgifter i någon större grad. De ändringsförslag som gäller underrättelseskyldigheten har således inga betydande ekonomiska konsekvenser.

RP 177/2018 rd

Den föreslagna bestämmelsen om rätten till läkarundersökning av frihetsberövade i förvar hos polisen kommer att gälla minderåriga frihetsberövade vars frihetsberövande pågår en längre tid än ett dygn. Antalet sådana frihetsberövade är litet (år 2017 266 personer). Dessutom är en förutsättning för läkarundersökning att barnet eller hans eller hennes företrädare eller ombud begär det. Antalet läkarundersökningar som avses i bestämmelsen kan därför uppskattas bli litet.

Den föreslagna bestämmelsen om häktade minderårigas rätt till läkarundersökning kommer att gälla ett litet antal häktade (år 2017 35 personer) och en läkarundersökning förutsätter begäran. Antalet läkarundersökningar som avses i bestämmelsen kan uppskattas bli litet.

De förslag som gäller läkarundersökningarna har således inga betydande ekonomiska konsekvenser.

Den påbyggnadsutbildning för polisen som förutsätts i direktivet torde 2019 orsaka engångskostnader på ca 250 000 euro. I budget- och tilläggsbudgetprocessen bedöms om dessa merkostnader förutsätter tilläggsanslag.

De övriga ovan nämnda kostnaderna finansieras inom ramen för förvaltningsområdena för justitieministeriet, inrikesministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet.

5 Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte i januari 2018 en arbetsgrupp för att bereda genomförandet av direktivet. Arbetsgruppen skulle göra en bedömning av vilka lagstiftningsändringar som genomförandet av direktivet kräver och bereda de ändringar som behövs. Till uppdraget hörde också att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av ändringarna.

Arbetsgruppens mandatperiod var 22.1—15.5.2018. I arbetsgruppen ingick företrädare för justitieministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, åklagarväsendet, Brottspåföljdsmyndigheten, domstolsväsendet och Finlands Advokatförbund. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande ”Genomförandet av barndirektivet” (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 22/2018) den 25 juni 2018.

Utlåtande om arbetsgruppens betänkande gavs av 19 myndigheter, sammanslutningar och sakkunniga. Arbetsgruppens förslag fick huvudsakligen positiv respons i remissvaren. Största delen av remissinstanserna ansåg de föreslagna lagändringarna värda understöd och behövliga för att direktivet ska kunna genomföras. Remissinstanserna gjorde anmärkningar beträffande lagförslagen och deras motiveringar i fråga om vissa detaljer.

Vid den fortsatta beredningen har det gjorts några mindre ändringar och kompletteringar. Också motiveringarna till lagförslagen har bl.a. på grund av remissvaren kompletterats.

DETALJMOTIVERING

1 Direktivets innehåll och dess förhållande till lagstiftningen i Finland

Artikel 1. Syfte. Enligt artikeln fastställs i direktivet gemensamma minimiregler om vissa rättigheter för barn som är a) misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden, eller b) före-

mål för förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder enligt rambeslut 2002/584/RIF (nedan kallade eftersökta personer).

Artikel 2. Tillämpningsområde. Enligt *punkt 1* ska direktivet tillämpas på barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Det är tillämpligt fram till det slutgiltiga avgörandet av frågan om den misstänkta eller tilltalade personen har begått ett brott, inbegripet, i förekommande fall, även under rättegång och i väntan på beslut om ett eventuellt överklagande.

Enligt *punkt 2* ska direktivet tillämpas på barn som är eftersökta personer, dvs. barn som är föremål för en europeisk arresteringsorder, från den tidpunkt då de grips i den verkställande medlemsstaten i enlighet med artikel 17.

Enligt 4 kap. 9 § 1 mom. i förundersökningslagen ska en person som blir föremål för förundersökningsåtgärder så snabbt som möjligt underrättas om sin ställning vid förundersökningen. Om personens ställning ännu är oklar, får han eller hon vid förundersökningen bemötas som en person som ska höras (4 kap. 9 § 2 mom. i förundersökningslagen). Bestämmelserna i direktivet tillämpas alltså från den tidpunkt då en person med stöd av ovan nämnda bestämmelser underrättas om att han eller hon är misstänkt för ett brott.

Punkt 1 och 2 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Enligt *punkt 3* tillämpas direktivet, eller vissa bestämmelser i det, på i punkt 1 och 2 avsedda personer som var barn när förfarandena inleddes, men som därefter har fyllt 18 år, och tillämpningen av direktivet är lämplig med hänsyn till alla omständigheter i det enskilda fallet, däribland den berörda personens mognad och sårbarhet. Punkt 3 gäller dock inte artikel 5, artikel 8.3 b och artikel 15 i den mån dessa bestämmelser avser en person som har föräldraansvar. Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa direktivet när den berörda personen har fyllt 21 år.

I enlighet med det som förutsätts i artikel 6 ska en försvarare förordnas på tjänstens vägnar för en misstänkt person under 18 år om det inte är uppenbart att han eller hon inte behöver en försvarare. Enligt 2 kap. 4 § i lagen om rättegång i brottmål kan ett förordnande till försvarare fortsätta även om den misstänkte fyller 18 år.

Lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation motsvarar direktivets artikel 7 och tillämpas på den som misstänks ha gjort sig skyldig till ett brott som 15—20-åring.

Enligt 1 kap. 4 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 1 kap. 5 § i häktningslagen ska det fästas särskild vikt vid behandlingen av personer som begått sitt brott innan de fyllt 21 år (artikel 13.2).

Bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 3.

Enligt *punkt 4* är direktivet tillämpligt på barn som inte ursprungligen var misstänkta eller tilltalade, men som blir misstänkta eller tilltalade under förhör av polis eller annan brottsbekämpande myndighet. I skäl 29 i ingressen konstateras det att om ett annat barn än en misstänkt eller tilltalad under förhören blir en misstänkt eller tilltalad bör förhören avbrytas till dess att barnet underrättas om att han eller hon är en misstänkt eller tilltalad och biträds av en försvarare i enlighet med detta direktiv.

Med stöd av 4 kap. 9 § 1 mom. i förundersökningslagen ska en person som är föremål för förundersökningsåtgärder så snabbt som möjligt underrättas om att hans eller hennes ställning har

förändrats (RP 222/2010 rd s. 205). Den förändrade ställningen ska genast beaktas eftersom personens rättigheter i förundersökningen fastställs utifrån hans eller hennes ställning. Om ett barn som ska höras i någon annan egenskap, t.ex. som vittne, vid ett förhör blir brottsmisstänkt, ska alla bestämmelser i direktivet som gäller misstänkta tillämpas på honom eller henne från och med att ställningen har förändrats. Förhöret ska då avbrytas och barnet ska höras på nytt som misstänkt. (se även RP 99/2016 rd s. 8) Punkt 4 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Enligt *punkt 5* påverkar direktivet inte nationella regler som fastställer åldersgränsen för straffrättsligt ansvar.

Direktivets tillämpningsområde har avgränsats genom en bestämmelse i *punkt 6*. Utan att det påverkar rätten till en rättvis rättegång ska, när det gäller mindre förseelser, om en medlemsstats lagstiftning föreskriver att en påföljd kan åläggas av en annan myndighet än en domstol med behörighet i brottmål och en sådan påföljd kan överklagas eller hänskjutas till en sådan domstol, direktivet endast gälla förfaranden vid en domstol med behörighet i brottmål. Det samma är tillämpligt på situationer där det är fråga om mindre förseelser, om frihetsberövande inte kan förordnas som straff. Direktivet ska under alla omständigheter tillämpas till fullo när det gäller barn som är frihetsberövade, oavsett i vilket skede det straffrättsliga förfarandet befinner sig. Bestämmelserna lämnar bötesförfarandet utanför direktivets tillämpningsområde. I denna proposition föreslås det att 4 kap. 16 § i förundersökningslagen om underrättelseskyldighet ska kompletteras på det sätt som förutsatts i artikel 4 i direktivet. I 7 § 2 mom. i den gällande lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010), nedan *bötesförfarandelagen*, finns en begränsning som säger att förundersökningen får göras utan att bestämmelserna i 4 kap. 16 § i förundersökningslagen iakttas. Begränsningen motsvarar artikel 2.6 i direktivet.

I 11 kap. 2 § 2 mom. i förundersökningslagen som gäller summarisk förundersökning finns en hänvisning till 7 kap. 14—16 § i förundersökningslagen om när en omyndig persons lagliga företrädare och en företrädare för socialmyndigheten ska medverka i förhör. I propositionen föreslås att hänvisningen överförs till 7 § 2 mom. i bötesförfarandelagen. Direktivet tillämpas också på ärenden som behandlas vid summarisk förundersökning, om inte ärendet behandlas vid bötesförfarande. Artikel 5 och 15 i direktivet förutsätter, att då ska också iakttas bestämmelserna i 7 kap. 14—16 § i förundersökningslagen. Enligt artikel 2.6 i direktivet får förundersökningen vid bötesförfarande också framdeles göras utan att de nämnda bestämmelserna iakttas.

Enligt 35 c §, som har fogats till bötesförfarandelagen genom lagen 95/2018, ska åklagaren se till att det görs förundersökning i sådan omfattning som handläggningen av överklagandet förutsätter. Förundersökning ska göras åtminstone i fall där den som meddelats föreläggandet bestrider sin skuld eller kräver att påföljden ska nedsättas eftersom gärningen inte har motsvarat uppfattningen hos den tjänsteman som meddelat föreläggandet. Vid förundersökningen ska då iakttas bestämmelserna om normal förundersökning av brottmål, och man kan inte till exempel på det sätt som 7 § 2 mom. i bötesförfarandelagen möjliggör låta bli att iaktta 4 kap. 10 § 2 mom. och 13 och 16 § i förundersökningslagen. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att rättigheterna enligt tolknings-, informations- och biträdesdirektiven tillämpas när ärendet överförs till domstolen för handläggning. (RP 103/2017 vp s. 61) När ärendet överförs till domstolen borde på motsvarande sätt också rättigheterna enligt barndirektivet tillämpas. I sådana fall kan man således inte låta bli att iaktta de bestämmelser i 7 kap. 14—16 § i förundersökningslagen som förutsatts i barndirektivet.

Artikel 3. Definitioner. I artikeln definieras begreppen barn, person som har föräldraansvar och föräldraansvar.

RP 177/2018 rd

Enligt *punkt 1* avses med barn personer som är yngre än 18 år.

Enligt *punkt 2* avses med personer som har föräldraansvar varje person som har föräldraansvar för ett barn.

Enligt *punkt 3* avses med föräldraansvar alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller en juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom, inklusive vårdnad och umgänge.

Om det, med avseende på *punkt 1* i första stycket, är osäkert om en person har fyllt 18 år ska den personen anses vara ett barn.

Artikel 4. Rätt till information. Artikel 4 innehåller bestämmelser om misstänkta eller tilltalade barns rätt till information i straffrättsliga förfaranden.

När barn underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden ska de enligt *punkt 1* utan dröjsmål informeras om sina rättigheter i enlighet med direktiv 2012/13/EU om rätten till information och om allmänna aspekter av förfarandets genomförande.

I samband med genomförandet av direktivet om rätt till information infördes bestämmelser i förundersökningslagens 4 kap. om förundersökningsmyndighetens skyldighet att underrätta misstänkta om deras rättigheter. I kapitlets 16 § finns bestämmelser om underrättelse till andra misstänkta än frihetsberövade. I 17 § finns bestämmelser om skriftlig underrättelse om frihetsberövade misstänkta rättigheter. Bestämmelserna tillämpas på alla misstänkta, även barn.

Barn ska underrättas om sina rättigheter enligt direktivet om rätt till information samt om de rättigheter som anges i artikel 4.1 i barndirektivet. Rättigheterna är indelade i tre kategorier utifrån i vilket skede av det straffrättsliga förfarandet barnet ska underrättas.

I punkten förutsätts att barn, när de underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden, utan dröjsmål informeras om allmänna aspekter av förfarandets genomförande. Enligt skäl 19 i ingressen bör barn i detta syfte få en kortfattad förklaring av de kommande stegen i förfarandet, i den mån detta är möjligt med tanke på syftet med de straffrättsliga förfarandena, samt av de berörda myndigheternas roll. Den information som lämnas bör vara beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Därför föreslås det att 4 kap. 16 § i förundersökningslagen ska kompletteras så att förundersökningsmyndigheten i möjligaste mån utan dröjsmål ska informera misstänkta som inte har fyllt 18 år om de följande skedena av ärendets handläggning och om vilken roll de myndigheter som deltar i handläggningen av ärendet har.

Barn ska också underrättas om sina rättigheter enligt artikel 4.1 a omedelbart när de underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade. Dessa rättigheter är i) rätten att få den person som har föräldraansvar informerad (artikel 5), ii) rätten att biträdas av en försvarare (artikel 6), iii) rätten till skydd av privatlivet (artikel 14), iv) rätten att åtföljas av den person som har föräldraansvar under andra skeden i förfarandet än domstolsförhandlingar (artikel 15.4) och v) rätten till rättshjälp (artikel 18).

I gällande 4 kap. 16 § i förundersökningslagen föreskrivs det om skyldigheten att underrätta den som är misstänkt för brott om rätten att under de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål få en försvarare och om rätten att under de förutsättningar som anges i rättshjälpslagen (257/2002) få kostnadsfri rättshjälp och kostnadsfritt biträde. När en

person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om dessa rättigheter. Nämnade bestämmelser uppfyller kraven i artikel 4.1 led a ii och v. Enligt förslaget ska 4 kap. 16 § i förundersökningslagen kompletteras med bestämmelser om skyldigheten att underrätta brottsmisstänkta som inte har fyllt 18 år även om de rättigheter som avses i led a i, iii och iv.

Information om de rättigheter som avses i led b ska lämnas vid första lämpliga tillfälle under förfarandet. Dessa rättigheter är i) rätten till en individuell bedömning (artikel 7), ii) rätten till läkarundersökning, inklusive rätten till sjukvård (artikel 8), iii) rätten till begränsning av frihetsberövandet och användning av alternativa åtgärder, inklusive rätten till regelbunden prövning av häktningar (artiklarna 10 och 11), iv) rätten att vid domstolsförhandlingar åtföljas av den person som har föräldraansvar (artikel 15.1), v) rätten att närvara personligen vid rättegången (artikel 16) och vi) rätten till effektiva rättsmedel (artikel 19).

I gällande 4 kap. 17 § i förundersökningslagen föreskrivs det om skyldigheten att underrätta frihetsberövade om rätten till hälso- och sjukvård enligt 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 6 kap. 1 § i häktningslagen. Det föreslås att dessa bestämmelser om hälso- och sjukvård kompletteras så att frihetsberövade som inte fyllt 18 år dessutom ska ha rätt till läkarundersökning enligt artikel 8. Bestämmelsen i led b ii förutsätter således inte några ändringar i lagstiftningen.

I gällande 4 kap. 17 § i förundersökningslagen föreskrivs dessutom om skyldigheten att underrätta den frihetsberövade om rätten till handläggning av häktningsärendet vid domstol inom den tid som föreskrivs i 3 kap. 5 § i tvångsmedelslagen (806/2011) och den häktades rätt till ny behandling av ett häktningsärende enligt 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen. Bestämmelsen motsvarar kravet i led b iii om att barn ska underrättas om rätten till regelbunden prövning av häktningar.

Till övriga delar förutsätter led b att lagstiftningen kompletteras.

Det föreslås att bestämmelserna om skriftlig underrättelse om frihetsberövade misstänkta rättigheter kompletteras med en skyldighet att även underrätta frihetsberövade som inte fyllt 18 år om den i led iii avsedda rätten till begränsning av frihetsberövandet (artikel 10) och användning av alternativa åtgärder (artikel 11).

Enligt förslaget införs i lagen om rättegång i brottmål bestämmelser om skyldigheten att i samband med kallelse till huvudförhandling underrätta svarande som inte fyllt 18 år om den i led i avsedda rätten till en individuell bedömning (artikel 7), den i led iv avsedda rätten att vid domstolsförhandlingar åtföljas av den person som har föräldraansvar (artikel 15.1) samt om den i led v avsedda rätten att närvara personligen vid rättegången (artikel 16).

Den misstänkte ska underrättas om den rätt till individuell bedömning som avses i artikel 7 när han eller hon i enlighet med 7 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation hörs i samband med sammanställningen av en påföljdsutredning. Enligt vad som förutsätts i direktivet ska påföljdsutredningen i regel sammanställas innan åtal väcks. En utredning har dock inte alltid sammanställts innan ärendet inleds vid domstol. Därför föreslås det att en svarande i samband med kallelsen till huvudförhandling dessutom ska underrättas om att en påföljdsutredning sammanställs.

Enligt förslaget ska den svarande i samband med kallelsen också underrättas om rätten till skydd av privatlivet i enlighet med led a iii. Direktivet förutsätter att information om de rättigheter som avses i led a ska ges så fort förundersökningen inleds. Det är dock ändamålsenligt

RP 177/2018 rd

att minderåriga svarande även underrättas om rätten till skydd av privatlivet, t.ex. till förhandling inom stängda dörrar, i samband med kallelsen till huvudförhandling.

Enligt led c ska barn vid frihetsberövande underrättas om rätten till särskild behandling under frihetsberövande i enlighet med artikel 12.

I 2 kap. 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om skyldigheten att utan dröjsmål efter den frihetsberövades ankomst till en förvaringslokal informera denne om förhållandena i den samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. Polisstyrelsen har utfärdat en anvisning om behandlingen av personer i förvar hos polisen (2020/2013/5490) med riktlinjer för information om bestämmelser och om förhållandena i förvaringslokalen. Enligt anvisningen ska en frihetsberövad utan dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i den med hjälp av en blankett om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. På blanketten ges bl.a. information om rätten till hälso- och sjukvård, korrespondens, telefonsamtal och besök. På motsvarande sätt föreskrivs det i 2 kap. 3 § i häktningsslagen att en häktad utan dröjsmål efter ankomsten till fängelset ska informeras om förhållandena i det samt om de häktades rättigheter och skyldigheter.

Dessa bestämmelser kan anses uppfylla kraven i led c avseende skyldigheten att lämna information om rätten till särskild behandling under frihetsberövande. Genomförandet av direktivet förutsätter dock att misstänkta som inte fyllt 18 år underrättas om alla rättigheter enligt artikel 12 i direktivet, såsom rätten att hållas avskild från vuxna frihetsberövade och häktade.

Den ovannämnda blanketten med information om frihetsberövades rättigheter och skyldigheter innehåller också information om rätten att söka ändring. Till denna del motsvarar underrättelseskyldigheten kravet i led b vi om att barn ska underrättas om rätten till effektiva rättsmedel (artikel 19).

I *punkt 3* förutsätts att när barn erhåller rättighetsinformation enligt direktivet om rätt till information, ska den rättighetsinformationen innehålla en hänvisning till deras rättigheter enligt barndirektivet. I skäl 21 i ingressen förklaras att om ett barn är frihetsberövat bör den rättighetsinformation som lämnas till barnet enligt direktivet om rätt till information omfatta tydliga uppgifter om barnets rättigheter enligt barndirektivet.

I direktivet om rätt till information förutsätts att frihetsberövade misstänkta skriftligen underrättas om de rättigheter som anges i direktivet på ett språk de förstår. Bestämmelser om denna underrättelseskyldighet finns i 4 kap. 17 § i förundersökningslagen. I barndirektivet förutsätts att en den skriftliga underrättelse som avses i direktivet om rätt till information åtföljs av information om barnets rättigheter enligt barndirektivet eller åtminstone en hänvisning till dessa rättigheter. Av artikel 4.3 i barndirektivet kan det därmed anses följa att frihetsberövade barn på ett språk som de förstår ska underrättas skriftligen om sina i 4 kap. 17 § i förundersökningslagen avsedda rättigheter samt om sina i artikel 4.1 avsedda rättigheter som de ska underrättas om vid frihetsberövande.

Enligt 2 kap. 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 2 kap. 3 § i häktningsslagen ska information om frihetsberövades eller häktades rättigheter finnas tillgänglig på de mest använda språken och utländska frihetsberövade och häktade ska få tolkhjälp i den utsträckning det är möjligt. I paragraferna förutsätts dock inte uttryckligen att informationen ska ges skriftligen på ett språk som den frihetsberövade eller häktade förstår. Det föreslås därför att de nämnda paragraferna kompletteras så att frihetsberövade och häktade som inte fyllt 18 år ska ges information skriftligen på ett språk som de förstår.

RP 177/2018 rd

Enligt *punkt 2* ska den information som avses i punkt 1 lämnas skriftligt, muntligt, eller på båda sätten, på ett enkelt och lättillgängligt språk. Den information som lämnas ska noteras i enlighet med förfarandet för dokumentation enligt nationell rätt.

Kravet i punkt 2 på att informationen ska lämnas på ett enkelt och lättillgängligt språk motsvarar artikel 3.2 i direktivet om rätt till information. Enligt 9 § 1 mom. i förvaltningslagen (434/2003) ska myndigheterna använda ett sakligt, klart och begripligt språk. Vid utbildningen av förundersökningsmyndigheterna ska man fästa uppmärksamhet vid att underrättelserna om rättigheterna ska vara avfattade på ett tillräckligt enkelt och lättillgängligt språk med hänsyn i synnerhet till omständigheter som hänför sig till personen i fråga, t.ex. ung ålder eller mentalt tillstånd, vilka kan påverka den misstänkta personens förmåga att förstå innebörden av informationen (RP 71/2014 rd, s. 13).

Kravet i punkt 2 på att informationen till misstänkta ska antecknas motsvarar artikel 8.1 i direktivet om rätt till information. I statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014) föreskrivs om antecknande av de underrättelser som förutsätts i direktivet om rätt till information. Enligt 1 kap. 3 § 10 punkten i förordningen ska en i 4 kap. 16 § i förundersökningslagen avsedd underrättelse göras genom en anteckning i förundersökningsprotokollet. Enligt 2 kap. 1 § 1 mom. 13 punkten i förordningen ska en i 4 kap. 17 § i förundersökningslagen avsedd underrättelse registreras i det personregister som avses i 1 kap. 1 § 2 mom.

Enligt anvisningen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ska en underrättelse om bestämmelser och om förhållandena i förvaringslokalen (frihetsberövades rättigheter och skyldigheter) registreras i informationssystemet.

Punkt 2 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 5. *Barnets rätt att få den person som har föräldraansvar informerad.* Enligt *punkt 1* ska medlemsstaterna se till att en person som har föräldraansvar så snart som möjligt ges den information som barnet har rätt att motta i enlighet med artikel 4.

I *punkt 2* finns bestämmelser om situationer där information som avses i artikel 4 i stället för till den person som har föräldraansvar ska lämnas till en annan lämplig vuxen.

Informationen ska lämnas till en annan lämplig vuxen som barnet föreslagit och som godkänts av den behöriga myndigheten, om överlämnandet av den informationen till den person som har föräldraansvar a) skulle strida mot barnets bästa, b) inte är möjligt eftersom det, efter det att rimliga ansträngningar har gjorts, inte har gått att nå den person som har föräldraansvar eller identifiera denna person, c) på grundval av objektiva och faktiska omständigheter väsentligt skulle kunna äventyra det straffrättsliga förfarandet. Om barnet inte har föreslagit någon annan lämplig vuxen, eller om den vuxna person som barnet föreslagit inte godkänns av den behöriga myndigheten, ska den behöriga myndigheten med beaktande av barnets bästa utse, och lämna informationen till, en annan person. Den personen kan även företräda en myndighet eller en annan institution som är ansvarig för barns skydd eller välfärd.

Enligt *punkt 3* ska den i artikel 4 avsedda information som fortfarande är relevant under det rättsliga förfarandet lämnas till den person som har föräldraansvar om de omständigheter som föranlett tillämpningen av punkt 2 a, b eller c inte längre föreligger.

Enligt 2 kap. 5 § i förundersökningslagen gäller lagens bestämmelser om parter i tillämpliga delar en vårdnadshavare, intressebevakare eller någon annan laglig företrädare för ett barn som är brottsmisstänkt. Med stöd av bestämmelsen ska både minderåriga misstänkta och deras

lagliga företrädare underrättas om den misstänktes rättigheter i enlighet med 4 kap. 16 och 17 § i förundersökningslagen.

I förundersökningslagens 7 kap. 14 § föreslås en ny bestämmelse enligt vilken någon annan närstående vuxen ska underrättas om en minderårig misstänkts rättigheter om det inte är möjligt att underrätta den misstänktes lagliga företrädare. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar kraven i punkt 2. Om barnet inte har föreslagit en annan lämplig vuxen, eller om den vuxne som barnet har föreslagit inte godkänns av förundersökningsmyndigheten, kan den andra person som avses i punkt 2 också vara en representant för socialmyndigheten.

Till övriga delar förutsätter artikeln inte några ändringar i lagstiftningen.

Artikel 6. Biträde av en försvarare. I punkt 1 konstateras det att barn som är misstänkta eller tilltalade har rätt att få tillgång till försvarare i enlighet med direktiv 2013/48/EU. Ingenting i det här direktivet, särskilt inte i denna artikel, ska påverka den rättigheten.

Enligt punkt 2 ska barn biträdas av en försvarare i enlighet med denna artikel, så att de kan utöva rätten till försvar på ett effektivt sätt.

I punkt 3 förutsätts det att barn biträdas av en försvarare utan onödigt dröjsmål när de underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade. Barn ska under alla omständigheter biträdas av en försvarare från och med den tidpunkt som inträffar först:

- a) Innan de förhörs av polisen eller av en annan brottsbekämpande eller rättslig myndighet.
- b) När utredande myndigheter eller andra behöriga myndigheter genomför utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder i enlighet med punkt 4 c.
- c) Utan onödigt dröjsmål efter frihetsberövandet.
- d) Om de har kallats att inställa sig inför en domstol med behörighet i brottmål, i god tid innan de inställer sig inför domstolen i fråga.

Utgångspunkten i artikelns bestämmelser om biträdande av misstänkta eller tilltalade barn är det som sägs i artikel 3 i försvarardirektivet om rätten för misstänkta eller tilltalade att få tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden. I den aktuella artikel 6.3 föreskrivs om den tidpunkt från och med vilken barn ska biträdas av en försvarare. Bestämmelsen motsvarar artikel 3.2 i försvarardirektivet, där det föreskrivs om den tidpunkt från och med när misstänkta har rätt att få tillgång till försvarare. I barndirektivet förutsätts således att misstänkta som är barn också ska ha en försvarare från och med denna tidpunkt, om inte undantag görs med stöd av punkt 6 eller 8 i artikeln.

Enligt skäl 27 i ingressen bör bestämmelserna i detta direktiv om biträde av en försvarare tillämpas utan onödigt dröjsmål när barn underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade. Med avseende på tillämpningen av detta direktiv avses med biträde av en försvarare rättsligt bistånd och representation av en försvarare under det straffrättsliga förfarandet.

I punkt 6 föreskrivs om förutsättningarna för undantag från kravet att erbjuda biträde av en försvarare. Under förutsättning att det är förenligt med rätten till en rättvis rättegång och att barnets bästa alltid kommer i främsta rummet kan undantag göras, om biträde av en försvarare inte är proportionellt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vid bedömningen bör hänsyn tas till det påstådda brottets svårhetsgrad, hur komplicerat ärendet är och vilka åtgärder som kan vidtas på grund av brottet.

RP 177/2018 rd

Barn ska alltid biträdas av försvarare a) när de ställs inför en behörig domstol eller domare när ett beslut ska fattas om häktning under alla skeden av förfarandet som omfattas av tillämpningsområdet för direktivet samt b) under häktningstiden.

Medlemsstaterna ska också se till att frihetsberövande inte utdöms som en straffrättslig påföljd, om inte barnet har biträts av en försvarare på ett sådant sätt att barnet kunnat utöva sin rätt till försvar på ett effektivt sätt och åtminstone under rättegångsförhandlingarna inför en domstol.

Om ett barn ska biträdas av en försvarare, men ingen försvarare är närvarande, ska de behöriga myndigheterna enligt *punkt 7* skjuta upp förhöret av barnet eller andra utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder enligt *punkt 4 c* under en rimlig tid för att invänta försvararens ankomst, eller, om barnet inte har utsett en försvarare, ordna en försvarare till barnet.

Enligt 2 kap. 1 § 3 mom. i lagen om rättegång i brottmål ska en försvarare på tjänstens vägnar förordnas för en misstänkt person under 18 år om det inte är uppenbart att han eller hon inte behöver en försvarare. Enligt förarbetena till lagen har den som är under 18 år och misstänkt för brott i regel rätt till försvarare. I förarbetena konstateras att den som är under 18 år ska ha större rätt än andra att få en försvarare, eftersom det inte kan förutsättas att en ung person som inte har uppnått myndighetsåldern i normala fall ska förmå sköta sitt försvar själv tillräckligt väl. När det gäller vissa typer av brott och även annars kan det i enskilda fall hända att en ung person kan klara sig väl som svarande även utan försvarare. (RP 132/1997, s. 55.)

Undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, om det finns orsak till det enligt ovan nämnda moment, dvs. när det ska förordnas en försvarare på tjänstens vägnar för den misstänkte (4 kap. 10 § 3 mom. i förundersökningslagen).

Enligt 2 kap. 1 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål ska en försvarare på den misstänktes begäran förordnas för honom eller henne om han eller hon är anhållen eller häktad.

Enligt 4 kap. 10 § i förundersökningslagen har en part vid förundersökningen rätt att anlita ett biträde som parten själv väljer. Förundersökningsmyndigheten ska se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det eller när trygghet av en rättvis rättegång förutsätter det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga. Med omständigheter som hänför sig till parten som person avses t.ex. ålder och ställning vid förundersökningen (RP 222/2010 rd, s. 208).

Den misstänkte ska underrättas om rätten att anlita biträde och om rätten till försvarare på det sätt som föreskrivs i 4 kap. 16 och 17 § i förundersökningslagen. När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska han eller hon utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om rätten att anlita ett biträde som han eller hon själv väljer och om rätten till försvarare. När den som är misstänkt för brott berövas sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om dessa rättigheter. Den misstänkte ska underrättas om sin rätt att anlita ett biträde och om sin rätt till försvarare också före förhöret, även om han eller hon redan tidigare underrättats om dessa rättigheter, såvida det inte är uppenbart onödigt att underrätta den misstänkte om dem på nytt (7 kap. 10 § i förundersökningslagen).

En åtalad har rätt att anlita biträde i samband med domstolsbehandlingen. Denna princip framgår bl.a. av 15 kap. 1 § i rättegångsbalken och 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål.

Gällande lagstiftning uppfyller kraven i punkterna 1—3, 6 och 7.

RP 177/2018 rd

Enligt *punkt 4* ska biträdet av en försvarare omfatta följande:

a) barn ska ha rätt att i enrum tala med och kontakta den försvarare som företräder dem, även före förhör av polis eller en annan brottsbekämpande eller rättslig myndighet,

b) barn ska biträdas av en försvarare när de förhörs och att försvararen faktiskt kan medverka i förhören. Denna medverkan ska ske i enlighet med förfarandena i nationell rätt, under förutsättning att dessa förfaranden inte inverkar menligt på det effektiva utövandet av eller innehållet i rättigheten i fråga. Om en försvarare deltar i ett förhör, ska det faktum att detta deltagande ägt rum noteras i enlighet med förfarandet för dokumentation enligt nationell rätt.

c) Barn ska biträdas av en försvarare åtminstone vid följande utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder, om dessa åtgärder föreskrivs enligt nationell rätt och om det krävs eller tillåts att den misstänkta eller tilltalade personen är närvarande vid den berörda åtgärden:

i) Vittneskonfrontationer.

ii) Konfrontationsförhör.

iii) Rekonstruktioner.

Punkt 4 motsvarar till stor del artikel 3.3 i försvarardirektivet. Skillnaden är dock att det i den aktuella punkten föreskrivs om vad biträdet av en försvarare ska omfatta, medan det i försvarardirektivet anges vad rätten att få tillgång till försvarare innebär. I skäl 27 i ingressen sägs det att om direktivet föreskriver biträde av en försvarare under förhör, bör en försvarare närvara. Utan att det påverkar ett barns rätt till tillgång till en försvarare enligt försvarardirektivet, förutsätter dock inte rätten till biträde att en försvarare är närvarande vid varje utrednings- eller bevisupptagningsåtgärd.

Enligt 4 kap. 11 § i förundersökningslagen har den som har gripits, anhållits eller häktats som misstänkt för brott rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal så som anges närmare i häktningslagen och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Enligt 7 kap. 1 § 1 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har en frihetsberövad alltid rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av sitt i 6 kap. 4 § i lagen avsedda ombud utan att någon annan är närvarande. Enligt 9 kap. 4 § 1 mom. i häktningslagen har den häktade rätt att utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av ett ombud som avses i 8 kap. 4 § utan att någon annan är närvarande vid besöket. Bestämmelser om en misstänkts rätt att kontakta sitt ombud per brev eller telefon finns i 6 kap. 1, 4, 6 och 7 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och i 8 kap. 1, 4, 6 och 7 § i häktningslagen.

Ovannämnda bestämmelser om den misstänktes kontakt med försvararen uppfyller kraven i punkt 4 a.

Bestämmelser om bitrådets rätt att vara närvarande vid förhör finns i 7 kap. 12 § i förundersökningslagen. I samband med punkt 8 behandlas möjligheten till undantag från bitrådets närvarorätt av skäl som gäller undersökningen. Bestämmelser om att ställa frågor och delta i förhöret på annat sätt finns i 7 kap. 17 § i förundersökningslagen. Bestämmelser om dokumentering av förhör finns i 9 kap. 1 och 2 § i förundersökningslagen och i 1 kap. 2 § 1 mom. 1 punkten i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information.

De ovannämnda bestämmelserna om bitrådets deltagande i förhöret uppfyller kraven i punkt 4 b.

RP 177/2018 rd

Punkt 4 c gäller biträdets närvaro vid utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder. Rätten att anlita biträde enligt 4 kap. 10 § i förundersökningslagen gäller också utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder där den misstänkte måste eller får vara närvarande. Bestämmelser om den misstänktes rätt att närvara vid konfrontation finns i 8 kap. 3 § 2 mom. i förundersökningslagen. I den finska lagstiftningen finns inga bestämmelser om konfrontationsförhör vid förundersökningen eller rekonstruktioner.

Enligt skäl 27 i ingressen förutsätter direktivet inte att en försvarare är närvarande vid varje utrednings- eller bevisupptagningsåtgärd. De ovannämnda bestämmelserna uppfyller således kraven i punkt 4 c.

Punkt 4 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Enligt *punkt 5* ska medlemsstaterna respektera att kontakten mellan barn och deras försvarare vid utövandet av den rätt att biträdas av en försvarare som föreskrivs i direktivet omfattas av konfidentialitet. Sådan kommunikation ska inbegripa möten, korrespondens, telefonsamtal och alla andra former av kommunikation som tillåts enligt nationell rätt.

Punkt 5 motsvarar artikel 4 i försvarardirektivet, vars införlivande i den nationella lagstiftningen har behandlats i regeringens proposition om genomförande av direktivet (RP 99/2016 s. 13—15).

Förundersökningsmyndigheten ska se till att kontakterna mellan den misstänkte och biträdet kan skötas konfidentiellt (4 kap. 11 § 2 mom. i förundersökningslagen). Teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning och optisk observation får inte riktas mot meddelanden mellan en misstänkt och hans eller hennes biträde (10 kap. 52 § 1 mom. 1 punkten i tvångsmedelslagen).

I 6 kap. 4 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om konfidentialitet för brevväxling med ombud. Enligt 7 § 3 mom. i samma kapitel får telefonsamtal mellan en frihetsberövad och ett ombud inte avlyssnas. I 7 kap. 1 § i samma lag föreskrivs om rätt för en frihetsberövad att alltid utan ogrundat dröjsmål ta emot besök av sitt ombud utan att besöket får avlyssnas. Motsvarande bestämmelser finns i 8 kap. 4 § och 7 § 3 mom. och i 9 kap. 4 § i häktningslagen.

Punkt 5 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Punkt 8 tillåter tillfälliga undantag från 3 punkten, enligt vilken barn ska biträdas av en försvarare. Medlemsstaterna får i undantagsfall och endast under förundersökningen göra ett tillfälligt undantag från tillämpningen av de rättigheter som anges i punkt 3, om och i den mån detta är motiverat med hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, på grundval av något av följande tvingande skäl: a) om det finns ett trängande behov att avvärja livsfara eller fara för en persons frihet eller kroppsliga integritet, b) om omedelbara åtgärder från de utredande myndigheternas sida är avgörande för att förhindra att det straffrättsliga förfarandet väsentligen äventyras i samband med ett allvarligt brott.

Medlemsstaterna ska se till att de behöriga myndigheterna vid tillämpningen av punkten sätter barnets bästa i främsta rummet. Ett beslut om att genomföra förhör där försvararen är frånvarande får endast fattas efter en bedömning i det enskilda fallet, antingen av en rättslig myndighet eller av en annan behörig myndighet under förutsättning att beslutet kan bli föremål för rättslig prövning.

Enligt skäl 31 i ingressen bör medlemsstaterna kunna göra tillfälligt undantag från kravet att erbjuda biträde av en försvarare under skedet före rättegången av tvingande skäl, nämligen om omedelbara åtgärder från de utredande myndigheternas sida är avgörande för att förhindra att det straffrättsliga förfarandet väsentligt äventyras i samband med ett allvarligt brott, bland annat för att erhålla information om personer som påstås ha varit delaktiga i ett allvarligt brott, eller för att förhindra förlust av viktiga bevis för ett allvarligt brott. Det bör vara möjligt att genomföra förhör endast i syfte att erhålla information som är avgörande för att förhindra att det straffrättsliga förfarandet väsentligt äventyras. Allt missbruk av detta tillfälliga undantag skulle i princip oåterkalleligen skada rätten till försvar.

Enligt skäl 32 bör medlemsstaterna i sin nationella rätt klart och tydligt ange skälen till och kriterierna för detta tillfälliga undantag och vara återhållsamma med att utnyttja det. Alla tillfälliga undantag bör vara proportionella, strikt tidsbegränsade, inte uteslutande grundas på det påstådda brottets natur eller svårhetsgrad och bör inte inverka negativt på förutsättningarna för den övergripande rättvisan i förfarandet.

Punkt 8 motsvarar huvudsakligen artikel 3.6 i försvarardirektivet, vars införlivande i den nationella lagstiftningen har behandlats i regeringens proposition om genomförande av direktivet (RP 99/2016 s. 13). Enligt ordalydelsen i punkt 8 kan dock undantaget enligt led b endast tillämpas om det är fråga om utredning av ett allvarligt brott. I samband med genomförandet av försvarardirektivet preciserades 7 kap. 12 § i förundersökningslagen så att den misstänktes biträde endast får förbjudas att närvara om det är nödvändigt för att förhindra att utredningen av brottet äventyras avsevärt. I paragrafen infördes även bestämmelser om att föra ett beslut som gäller närvaroförbud till domstol för prövning. Då ändrades förundersökningslagens 8 kap 3 § 2 mom., som gäller biträdets närvaro vid konfrontationer, så att bestämmelserna om ett biträdes rätt att närvara vid förhör tillämpas på den rätt som ett biträde för en misstänkt som ska identifieras har att närvara vid en konfrontation.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i sin avgörandep Praxis betonat biträdets betydelse när den misstänkte är minderårig (Salduz mot Turkiet, stora avdelningens dom 27.11.2008, punkt 60). När bestämmelsen om undantag i den gällande lagstiftningen tillämpas bör hänsyn tas till de krav på en rättvis rättegång som etablerats i Europadomstolens avgörandep Praxis.

Punkt 8 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 7. Rätt till en individuell bedömning. Artikel 7 innehåller bestämmelser om den individuella bedömning som ska göras om barn som misstänks för brott. Artikel 7 motsvarar till stor del det som föreskrivs om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta inför åtalsprövning, bestämmande av påföljd och verkställighet av påföljd (lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation).

Enligt *punkt 1* ska medlemsstaterna se till att hänsyn tas till barns särskilda behov när det gäller skydd, utbildning, yrkesutbildning och social anpassning. För detta ändamål ska barn som är misstänkta eller tilltalade enligt *punkt 2* bedömas individuellt. Den individuella bedömningen ska särskilt beakta barnets personlighet och mognad, barnets ekonomiska och sociala bakgrund samt familjebakgrund och eventuell särskild sårbarhet hos barnet. Enligt skäl 36 i ingressen avses med särskild sårbarhet t.ex. inlärningssvårigheter och kommunikationsproblem.

Enligt *punkt 3* kan den individuella bedömningens omfattning och närmare utformning variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, de åtgärder som kan vidtas om barnet bedöms skyldigt till brottet och huruvida barnet under den senaste tiden har varit föremål för en individuell bedömning.

RP 177/2018 rd

Enligt *punkt 4* ska den individuella bedömningen fastställa och i enlighet med förfarandet för dokumentation i den berörda medlemsstaten dokumentera sådana uppgifter om barnets individuella egenskaper och situation som de behöriga myndigheterna kan ha nytta av för att

- a) bestämma om specifika åtgärder till förmån för barnet ska vidtas,
- b) bedöma om eventuella säkerhetsåtgärder beträffande barnet är lämpliga och ändamålsenliga,
- c) fatta ett beslut eller vidta åtgärder under det straffrättsliga förfarandet, bland annat vid påföljdsbestämningen.

Enligt skäl 38 i ingressen avses med specifika åtgärder beträffande barnet t.ex. praktiskt stöd och med säkerhetsåtgärder t.ex. beslut om tillfälligt frihetsberövande eller alternativa åtgärder.

Enligt 1 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation tillämpas lagen på utredning av situationen för en ung person som misstänks för ett brott som han eller hon har begått som 15–20-åring inför åtalsprövning, bestämmande av påföljd och verkställighet av påföljd. Syftet med utredningen är att inför åtalsprövning, bestämmande av påföljd och verkställighet av påföljd kartlägga den unga personens sociala situation och orsakerna till att han eller hon begick brottet samt bedöma risken för att den unga personen gör sig skyldig till nya brott och möjligheterna att stödja honom eller henne i att leva ett brottsfritt liv.

Enligt lagens 5 § 2 mom. ska Brottspåföljdsmyndigheten göra en bedömning av hur en ung brottsmisstänkts sociala anpassning kan främjas och han eller hon hindras att begå brott genom valet av påföljd och verkställandet av påföljden. För bedömningen ska Brottspåföljdsmyndigheten i samarbete med socialmyndigheten skaffa fram och sammanställa information om personens levnadsförhållanden, särskilt rusmedelsmissbruk, missbrukarrehabilitering, mentala hälsa, användning av mentalvårdstjänster, behov av övriga tjänster och stödåtgärder och om andra omständigheter som väsentligt hör samman med hans eller hennes sociala situation. Att hänvisa den unge till den socialservice han eller hon behöver utgör enligt förarbetena till lagen en väsentlig del av utredningen av den sociala situationen. Också för påföljdsutredningen är de stödåtgärder som planerats och organiserats för de unga liksom också tjänsterna inom social-, hälso- och missbrukarvården av stor betydelse. (RP 229/2009 rd, s. 22)

Påföljdsutredningen ska innehålla väsentliga uppgifter om den unge brottsmisstänktes sociala situation. Dessa inkluderar åtminstone uppgifter om den unges familjeförhållanden, vänkrets, försörjning, skolgång eller studier, arbete, hälsotillstånd, droganvändning, brott och eventuella asociala attityder (RP 229/2009 rd, s. 22).

Bestämmelserna i lagens 1 och 5 § motsvarar de krav på innehållet i den individuella bedömningen som anges i artikeln.

Den individuella bedömningen ska enligt *punkt 5* utföras vid första lämpliga tillfälle under förfarandet och, om inte annat följer av *punkt 6*, innan åtal väcks. I *punkt 6* föreskrivs det att om en individuell bedömning saknas kan åtal ändå väckas, förutsatt att detta är förenligt med barnets bästa och att den individuella bedömningen under alla omständigheter är tillgänglig i början av rättegångsförhandlingarna inför en domstol.

Om de omständigheter som ligger till grund för en individuell bedömning förändras avsevärt, ska bedömningen enligt *punkt 8* uppdateras under hela det straffrättsliga förfarandet.

Medlemsstaterna får enligt *punkt 9* göra undantag från kravet att utföra en individuell bedömning om ett sådant undantag är motiverat med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och om det är förenligt med barnets bästa. Enligt skäl 40 i ingressen bör medlemsstaterna få göra undantag från kravet att utföra en individuell bedömning om undantaget är berättigat med tanke på omständigheterna i fallet, med hänsyn till bland annat det påstådda brottets svårhetsgrad och de åtgärder som skulle kunna vidtas om barnet bedöms vara skyldigt till detta brott, förutsatt att undantaget är förenligt med barnets bästa. I detta sammanhang bör alla relevanta faktorer beaktas, bland annat om barnet under den senaste tiden har varit föremål för en individuell bedömning i samband med straffrättsliga förfaranden, eller om det aktuella ärendet kan drivas utan att åtal väcks.

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation ska förundersökningsmyndigheten inom 14 dygn efter det att förundersökningen om en ung person har blivit klar anmäla den unga personens brott till åklagaren, socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten. Anmälan behöver dock inte göras, om 1) förundersökningen har avslutats utan att ärendet överlämnats till åklagaren för prövning; eller 2) det i ärendet iaktas ett förfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot eller militärt disciplinförfarande. Paragrafens 2 mom. innehåller en möjlighet till undantag från den i 1 mom. avsedda tidsfristen för användning av hemliga tvångsmedel.

När åklagaren fått kännedom om en ung persons brott ska åklagaren inom 14 dygn be Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning, om ett strängare straff än böter är att vänta för brottet eller för flera brott som ska behandlas på en och samma gång (lagens 4 § 1 mom.). Begäran behöver dock inte framställas om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland (4 § 2 mom. i lagen). Brottspåföljdsmyndigheten ska sammanställa sin påföljdsutredning inom 30 dagar från åklagarens begäran (5 § 2 mom. i lagen).

Då ett ärende som gäller en ung persons brott blir anhängigt vid domstol ska domstolen vid behov försäkra sig om att påföljdsutredningen står till förfogande vid domstolsbehandlingen (8 § 1 mom. i lagen). I de flesta fall fogar åklagaren påföljdsutredningen till stämningsansökan som lämnas till tingsrätten. Undantag från denna huvudregel kan endast göras i brådskande fall. Säkerställandet av att påföljdsutredningen står till förfogande hör till den domare som är ordförande vid huvudförhandlingen i målet. För att målet ska kunna behandlas snabbt ska domaren säkerställa saken så fort som möjligt. Det behöver dock göras endast vid behov, dvs. om domaren anser att ett strängare straff än böter kan komma att dömas ut och om svaranden bedöms vara skyldig till brottet enligt åtalet. (RP 229/2009 s. 24) Vid behov ska domstolen be Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning. Till domstolens åtgärder hör också att påskynda påföljdsutredningen så att den är tillgänglig vid huvudförhandlingen i målet. (RP 229/2009 rd, s. 25)

Den gällande lagstiftningen förutsätter således att en påföljdsutredning alltid sammanställs om en ung person döms till strängare straff än böter.

Bestämmelserna i lagens 3, 4 och 8 § motsvarar de krav på den individuella bedömningen som anges i artikeln. Bestämmelserna motsvarar också kraven i artikeln avseende tidpunkten för den individuella bedömningen, bortsett från det undantag som anges i lagens 4 § 2 mom. Därför föreslås det att nämnda bestämmelse, som föreskriver att åklagaren inte behöver begära påföljdsutredning om den unge brottsmisstänkte inte är finsk medborgare och han eller hon inte har stadigvarande bostad i Finland, ska upphävas. Åklagaren ska i fortsättningen begära Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en påföljdsutredning också i dessa fall. Syftet med den föreslagna lagändringen är att säkerställa att, enligt vad som förutsätts i direktivet, påföljdsutredningen sammanställs innan åtal väcks i sådana fall där det är möjligt att nå den

unga personen för att sammanställa påföljdsutredningen och vilka tas upp till behandling vid en finländsk domstol. Om en utländsk brottsmisstänkt har lämnat landet är det i praktiken endast möjligt att sammanställa en påföljdsutredning om den misstänkte återvänder till Finland. I enlighet med punkt 6 i artikeln och 8 § i lagen ska en påföljdsutredning då sammanställas senast när ärendet blir anhängigt vid domstol för att den ska vara tillgänglig vid huvudförhandlingen.

Enligt *punkt 7* ska den individuella bedömningen utföras i nära samverkan med barnet. Bedömningen ska utföras av kvalificerad personal och i möjligaste mån inom ramen för en tvärdisciplinär strategi, och, när det är lämpligt, under medverkan av den person som har föräldransvar eller en annan lämplig vuxen som avses i artiklarna 5 eller 15 och/eller specialiserad personal.

Enligt 6 § i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation sammanställs påföljdsutredningen av en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten. Om beredningen av påföljdsutredningen kräver det, kan en person som samtycker till uppdraget och som har en för uppdraget lämplig utbildning och arbetserfarenhet förordnas att bistå tjänstemannen. Av särskilda skäl kan även någon annan person förordnas till uppdraget.

Enligt lagens 7 § ska Brottspåföljdsmyndigheten i samband med utredningen av en ung brottsmisstänkts situation ge den brottsmisstänkte tillfälle att bli hörd. Påföljdsutredningen kan dock göras utan att den unge hörs, om hörandet är uppenbart onödigt eller om han eller hon har vägrat bli hörd eller inte påträffats. I fråga om en misstänkt som är yngre än 18 år ska också vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare eller annan person som svarar för den misstänktes vård och fostran ges tillfälle att bli hörd. I samband med utredningen ska dessutom behövliga myndigheter och experter höras.

Bestämmelserna i lagens 6 och 7 § motsvarar kraven i punkt 7 i artikeln.

Artikel 8. Rätt till läkarundersökning. Enligt *punkt 1* har barn som är frihetsberövade rätt till läkarundersökning utan onödigt dröjsmål, särskilt för att bedöma deras allmänna mentala och fysiska tillstånd. Läkarundersökningen ska vara så lite ingripande som möjligt och utföras av läkare eller en annan kvalificerad person.

I *punkt 2* förutsätts att resultaten av läkarundersökningen ska beaktas vid fastställandet av barnets förmåga att genomgå förhör, andra utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder, eller andra åtgärder som vidtas eller planeras gentemot barnet.

Enligt punkt 3 ska läkarundersökningen utföras antingen på initiativ av de behöriga myndigheterna – särskilt när specifika hälsoindikationer föranleder en sådan undersökning – eller på en begäran av någon av följande: a) barnet självt, b) den person som har föräldransvar eller en annan lämplig vuxen som avses i artiklarna 5 och 15, c) barnets försvarare.

Enligt *punkt 4* ska slutsatserna av läkarundersökningen dokumenteras skriftligen. Om så krävs ska sjukvård erbjudas. Enligt *punkt 5* ska en ny läkarundersökning genomföras om omständigheterna så kräver.

Enligt 4 kap. 7 § i förundersökningslagen ska förundersökningsmyndigheten vid behov rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om huruvida en person som inte har fyllt 18 år kan utsättas för undersökningsåtgärder.

Enligt 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen har en frihetsberövad rätt till hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. I kapitlets

2 § föreskrivs om tillfällig vård och undersökning utanför förvaringslokalen för frihetsberövade.

Enligt 6 kap. 1 § i häktninglagen svarar Enheten för hälso- och sjukvård för fångar för ordnandet av hälso- och sjukvård samt medicinsk rehabilitering som motsvarar de häktades medicinska behov. I kapitlets 2 § föreskrivs om tillfällig vård och undersökning utanför förvaringslokalen för häktade.

Det föreslås att en ny bestämmelse om läkarundersökning av frihetsberövade som inte fyllt 18 år fogas till 5 kap. 1 § i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen. Enligt det föreslagna nya 2 mom. ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning. En undersökning är i regel onödig om frihetsberövandet inte varar längre än ett dygn. Den gällande lagstiftningen om alla frihetsberövade ändras inte i detta sammanhang. Frihetsberövade barn har således även i fortsättningen rätt till hälso- och sjukvård enligt 1 mom. i den gällande paragrafen.

På motsvarande sätt föreslås i 6 kap. 1 § i häktninglagen en bestämmelse om läkarundersökning för häktade som inte fyllt 18 år. Enligt det föreslagna nya 3 mom. ska en häktad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning. I detta sammanhang kompletteras den gällande lagstiftningen om minderåriga häktade på det sätt som förutsätts i artikel 8 i barndirektivet. Övriga häktades rätt till läkarundersökning behandlas separat vid ett senare tillfälle.

Artikel 9. Ljud- och bildinspelning av förhör. Enligt *punkt 1* ska förhör med barn som utförs av polis eller andra brottsbekämpande myndigheter under straffrättsliga förfaranden spelas in med ljud och bild när detta är proportionellt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, bland annat med beaktande av om en försvarare är närvarande och om barnet är frihetsberövat, varvid barnets bästa alltid kommer i främsta rummet.

Om förhöret inte spelas in med ljud och bild, ska det enligt *punkt 2* dokumenteras på ett annat lämpligt sätt, till exempel genom skriftliga protokoll som ska styrkas på tillbörligt sätt.

I *punkt 3* konstateras att denna artikel inte påverkar möjligheterna att ställa frågor som bara syftar till att identifiera barnet utan ljud- och bildupptagning.

Enligt 9 kap. 3 § i förundersökningslagen ska hela förhöret eller en del av det spelas in som en ljud- och bildupptagning, om det med beaktande av ärendets art eller omständigheter som gäller den person som förhörs är befogat för att det sätt på vilket förhöret har hållits, det som har hänt under förhöret eller den förhördes berättelse ska kunna verifieras i efterhand. Enligt förarbetena till lagen kan en orsak som gäller den person som förhörs vara t.ex. ung ålder.

Enligt 9 kap. 1 § 2 mom. i förundersökningslagen ska ett förhørsprotokoll vid förhör föras på det språk, finska eller svenska, som den som förhörs använder under förhöret. Om den som förhörs använder ett annat språk, ska protokollet föras på det handläggningsspråk vid förundersökning som avses i 4 kap. 12 § 1 mom. I 9 kap. 2 § i förundersökningslagen finns bestämmelser om granskning och korrigerings av förhørsprotokoll.

Artikeln förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 10. Begränsning av frihetsberövande. Enligt punkt 1 ska frihetsberövande av ett barn i alla skeden av förfarandet begränsas till en så kort period som möjligt. Lämplig hänsyn ska tas till barnets ålder och personliga situation, samt till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet.

Enligt punkt 2 ska medlemsstaterna se till att frihetsberövande, särskilt häktning, endast beslutas mot barn som en sista utväg. Medlemsstaterna ska se till att en häktning baseras på ett motiverat beslut som är föremål för rättslig prövning av en domstol. Detta beslut ska också vara föremål för en regelbunden prövning av domstolen, med skäliga intervall, antingen på eget initiativ eller på begäran av barnet, barnets försvarare eller en annan rättslig myndighet än en domstol. Utan att det påverkar rättsväsendets oberoende ska medlemsstaterna se till att beslut som ska fattas i enlighet med denna punkt fattas utan onödigt dröjsmål.

Enligt 3 kap. 8 § i tvångsmedelslagen ska det läggas fram utredning om häktningsförutsättningarna när ett häktningsärende handläggs. Enligt kapitlets 10 § ska grunden för häktningen anges i häktningsbeslutet.

I 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om ny behandling av ett häktningsärende. Enligt 1 mom. ska ett häktningsärende på begäran av den häktade tas upp till ny behandling tills domen ges. Detta ska ske utan dröjsmål och senast fyra dygn efter det att begäran framställdes. Ett häktningsärende behöver dock inte tas upp till ny behandling tidigare än två veckor efter den föregående behandlingen. På begäran av den häktade ska domstolen ta upp ärendet till ny behandling också tidigare än vad som anges i 1 mom., om det finns skäl till det med anledning av någon omständighet som framkommit efter den föregående behandlingen.

Enligt den proportionalitetsprincip som framgår av 1 kap. 2 § i tvångsmedelslagen får tvångsmedel användas endast om det kan anses försvarligt med beaktande av hur grovt det undersökta brottet är, hur viktigt det är att brottet utreds och av att den misstänktes eller någon annans rättigheter kränks när tvångsmedel används samt övriga omständigheter som inverkar på saken. Enligt den princip om minsta olägenhet som framgår av 1 kap. 3 § i tvångsmedelslagen ska tvångsmedel användas så att man inte ingriper i någons rättigheter mer än vad som är nödvändigt för att syftet med användningen ska nås. Dessa principer ska beaktas när häktning övervägs. Den misstänkte får häktas endast om reseförbud inte är ett tillräckligt tvångsmedel.

I tvångsmedelslagen finns bestämmelser om förbud mot oskäligt anhållande och oskälig häktning (2 kap. 6 och 13 §). I förarbetena till lagen poängteras att frihetsberövande av personer under 18 år är en åtgärd i sista hand som ska vara en så kort tid som möjligt, eftersom det kan inverka skadligt särskilt på unga personer (RP 222/2010 rd s. 258). Motsvarande bestämmelser om förbud mot oskäligt anhållande och häktning fanns också i den gamla tvångsmedelslagen (450/1987). Enligt förarbetena ska man om möjligt undvika att anhålla misstänkta personer under 18 år (RP 14/1985 rd s. 50). Stor återhållsamhet ska iaktas i synnerhet vid häktning av minderåriga (RP 14/1985 rd s. 52).

På misstänkta eller dömda personer under 18 år tillämpas samma allmänna och särskilda förutsättningar för häktning som andra misstänkta och dömda. Förbud mot oskälig häktning innebär dock att det även enligt den gällande tvångsmedelslagen för häktning av en minderårig i praktiken finns en högre tröskel, som motsvarar kraven i artikel 10 i direktivet. Det föreslås för tydlighetens skull att uttryckliga bestämmelser om detta tas in i tvångsmedelslagen (2 kap. 11 och 12 §). Bestämmelserna tas in i lagen också därför att direktivet förutsätter att barnet informeras om rätten till begränsning av frihetsberövandet (artikel 4.1 led b iii).

Till övriga delar förutsätter artikeln inte några ändringar i lagstiftningen.

Artikel 11. Alternativa åtgärder. Enligt artikeln ska medlemsstaterna se till att de behöriga myndigheterna, när detta är möjligt, har tillgång till alternativa åtgärder till frihetsberövande.

Enligt skäl 46 i ingressen bör de behöriga myndigheterna alltid överväga alternativa åtgärder till häktning och i möjligaste mån tillgripa sådana åtgärder. Sådana alternativa åtgärder kan omfatta ett förbud för barnet att vistas på vissa platser eller krav på att bo på en viss plats, begränsningar i kontakterna med vissa personer, skyldighet att anmäla sig till behöriga myndigheter, deltagande i utbildningsprogram eller, med barnets samtycke, deltagande i behandlings- eller avvänjningsprogram.

Om tvångsmedel tillgrips kan reseförbud tillämpas som alternativ till häktning (5 kap. 1 § i tvångsmedelslagen). Reseförbudet kan innehålla olika skyldigheter som efter behov kombineras för att uppnå syftet med reseförbudet. Problemet är att övervakningen av de skyldigheter som gäller för den som meddelats reseförbud i praktiken är rätt obetydlig på grund av resursbrist.

Från och med 2019 finns dessutom elektroniskt övervakat förstärkt reseförbud som alternativ till häktning (5 kap. 1 a § i tvångsmedelslagen) och häktningssarrest som alternativ till häktning efter dom (2 kap. 12 a—12 j § i tvångsmedelslagen). Bestämmelserna har tillfogats genom lag 101/2018, som träder i kraft 1.1.2019. Domstolen beslutar om användningen av tvångsmedel och Brottspåföljdsmyndigheten svarar för den tekniska övervakningen av dem.

Ett förstärkt reseförbud skiljer sig från ett reseförbud på det sättet att de skyldigheter som fogats till ett förstärkt reseförbud kan övervakas med hjälp av tekniska medel. Genom att förstärka reseförbudet med elektronisk övervakning kan man bättre förhindra överträdelse av de begränsningar i rörelsefriheten som ingår i förbudet. Elektroniskt övervakat reseförbud ska uttryckligen användas i situationer där den brottsmisstänkte i dagsläget häktas, eftersom reseförbud är ett otillräckligt tvångsmedel.

En förutsättning för meddelande av förstärkt reseförbud är att det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Andra centrala förutsättningar är bl.a. att den brottsmisstänkte samtycker till reseförbudet samt åtar sig att fullgöra de skyldigheter som ålagts honom eller henne och att det utifrån den information som finns om personen kan anses sannolikt att han eller hon fullgör dem.

Den som ålagts förstärkt reseförbud kan åläggas att stanna i sin bostad eller på någon annan för boende lämpad plats det antal timmar som anges i beslutet om reseförbud. Antalet timmar som den brottsmisstänkte ska stanna i sin bostad ska fastställas så att det möjliggör normalt arbete och normala studier.

Förutsättningarna för att ålägga häktningssarrest efter underrättens dom är nästan desamma som för förstärkt reseförbud. Häktningssarrest kan dock inte åläggas om underrätten dömer ut ett ovillkorligt fängelsestraff på två år eller mer.

Övervakningen gäller den brottsmisstänktes skyldighet att stanna i bostaden och begränsningarna i rörelsefriheten, och utgör således inte någon direkt inskränkning i hemfridsskyddet. Därför kräver verkställigheten av tvångsmedlen inte samtycke av andra personer som eventuellt bor i bostaden.

Den brottsmisstänkte har när som helst möjlighet att återta sitt samtycke till förstärkt reseförbud genom att yrka på ny behandling i domstolen. Den som ålagts häktningssarrest och som dömts till straff har en möjlighet att återkalla sitt samtycke genom att anföra klagan över beslutet om häktningssarrest.

Artikeln förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 12. Särskild behandling vid frihetsberövande. Enligt *punkt 1* ska medlemsstaterna se till att barn som är häktade hålls åtskilda från vuxna, såvida det inte anses vara förenligt med barnets bästa att denna åtgärd inte vidtas.

Enligt *punkt 2* ska medlemsstaterna också se till att barn i polisarrest hålls åtskilda från vuxna, såvida

a) det inte anses vara förenligt med barnets bästa att denna åtgärd inte vidtas, eller

b) det i undantagsfall inte är praktiskt möjligt, förutsatt att barn hålls häktade tillsammans med vuxna på ett sätt som är förenligt med barnets bästa.

I *punkt 3* föreskrivs att när ett barn som är häktat fyller 18 år ska medlemsstaterna, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 1, göra det möjligt att fortsätta att hålla denna person åtskild från andra häktade vuxna, om det är motiverat med hänsyn till den berörda personens personliga förhållanden, förutsatt att detta är förenligt med det som är bäst för barn som hålls häktade tillsammans med denna person.

Utän att det påverkar *punkt 1* och med beaktande av punkt 3 får barn enligt punkt 4 hållas häktade tillsammans med unga vuxna, såvida detta inte strider mot barnets bästa.

Enligt 3 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ska en frihetsberövad som är under 18 år hållas avskild från andra frihetsberövade, om inte hans eller hennes intresse kräver något annat. Enligt 3 kap. 1 § i häktningsslagen ska en häktad som inte fyllt 18 år hållas avskild från vuxna häktade, om hans eller hennes fördel inte kräver något annat.

De gällande bestämmelserna om att häktade och frihetsberövade som inte fyllt 18 år ska hållas avskilda från vuxna togs in i lagen i samband med att häktningsslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) stiftades. Enligt 16 § i den gamla lagen om rannsakningsfängelse (615/1974) skulle unga förbrytare som är rannsakningsfångar, om det ansågs nödvändigt, i mån av möjlighet hållas avskilda från andra fångar i fängelset och på annat förvaringsställe. Bestämmelsen gällde således tidigare även häktade och frihetsberövade i åldern 18–20 år.

Enligt 5 kap. 2 § i fängelselagen ska fångar som inte fyllt 18 år hållas avskilda från vuxna fångar, vilket motsvarar det som föreskrivs i häktningsslagen om häktade som inte fyllt 18 år.

Brottsförklaringsmyndigheten har utfärdat anvisningen ”Minderårig fånge” (1/004/2017) om placeringen av minderåriga fångar i fängelset. I anvisningen konstateras att detta inbegriper förpliktelse att hålla den minderårige i en annan avdelning och olika aktiviteter än vuxna fångar. Kravet om separat placering som är utgångspunkten för författningarna bygger på säkerhetsgarantier och behov av skydd för den minderårige. Betydelsen av minderårighet får inte ignoreras enbart på grund av det faktum att lämpliga lokaler inte finns att tillgå. Utgångspunkten kan inte vara att placering av minderåriga tillsammans med fångar som uppnått myndighetsåldern är en regelmässig lösning.

Enligt anvisningen kan avvikelser från förpliktelsen ske om det motsvarar den minderåriges intresse. Prövning bör ske i varje enskilt fall med barnets intresse i åtanke. När det inte finns andra minderåriga i fängelset eller deras antal är mycket litet motsvarar det vanligen den minderåriges intresse att aktiviteter som anordnas för honom eller henne äger rum selektivt tillsammans med de som uppnått myndighetsåldern. När en minderårig fånge placeras i aktivite-

ter ska personalen alltid bedöma om det motsvarar hans eller hennes intresse att delta i aktiviteterna med fångar som uppnått myndighetsåldern. Om en minderårig fånge deltar i en aktivitet tillsammans med fångar som uppnått myndighetsåldern bör aktiviteten alltid ske under kontroll och ledning av personalen. Den minderåriges intresse förverkligas bäst om boendet och aktiviteterna organiseras i en grupp som motsvarar utvecklingsnivån och åldern. När det gäller en minderårig ska särskild uppmärksamhet ägnas åt att han eller hon blir involverad i aktiviteterna i fängelset och andra former av stöd så tidigt som möjligt, i mån av möjlighet redan under häktningstiden.

Enligt förslaget fogas till 3 kap. 1 § i häktningsslagen en bestämmelse som motsvarar punkt 3 i artikeln enligt vilken häktade som fyller 18 år under häktningen kan hållas avskilda från övriga vuxna häktade. I övrigt uppfyller den gällande lagstiftningen kraven i punkterna 1—4.

I punkt 5 i artikeln finns bestämmelser om hur barn som är häktade ska behandlas i övrigt. När barn är häktade ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att

- a) säkerställa och bevara deras hälsa och deras fysiska och mentala utveckling,
- b) säkerställa deras rätt till utbildning och yrkesutbildning, även när barn har fysiska eller kognitiva funktionsnedsättningar eller inlärningssvårigheter,
- c) säkerställa ett effektivt och regelbundet utövande av deras rätt till familjeliv,
- d) säkerställa tillgång till program som främjar deras utveckling och deras framtida integrering i samhället, och
- e) säkerställa respekten för deras religions- och trosfrihet.

De vidtagna åtgärderna ska vara proportionella och lämpliga i förhållande till häktningstidens längd.

De nämnda leden a och e ska också tillämpas på andra fall av frihetsberövande än häktning. De vidtagna åtgärderna ska vara proportionella och lämpliga i förhållande till dessa fall av frihetsberövande.

De nämnda leden b, c och d ska tillämpas endast på andra fall av frihetsberövande än häktning i den mån detta är lämpligt och proportionellt med hänsyn till karaktären hos och längden av dessa situationer.

Enligt punkt 6 ska medlemsstaterna sträva efter att barn som är frihetsberövade så snart som möjligt kan få träffa den person som har föräldraansvar, om ett sådant möte är förenligt med krav som ställs i samband med utredning och i den operativa verksamheten. Denna punkt påverkar inte de bestämmelser i artikel 5 eller 15 som rör förslaget till eller godkännandet av en annan lämplig vuxen.

Enligt skäl 51 i ingressen bör barn ha rätt till regelbundna kontakter med föräldrar, familjemedlemmar och vänner genom besök och korrespondens, såvida det inte krävs särskilda restriktioner för barnets bästa eller för att skydda rättsprocessen (led c).

I skäl 52 konstateras angående led e att medlemsstaterna framför allt bör avhålla sig från inblandning i barnets religion eller tro. Detta innebär emellertid inte att medlemsstaterna måste vidta aktiva åtgärder för att hjälpa barnen med att utöva sin religion eller tro.

RP 177/2018 rd

Bestämmelser om hälso- och sjukvård för häktade finns i 6 kap. i häktninglagen. Enligt 1 § svarar den i lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015) avsedda Enheten för hälso- och sjukvård för fångar för ordnandet av hälso- och sjukvård samt medicinsk rehabilitering som motsvarar de häktades medicinska behov. Brottspåföljdsmyndigheten ska se till att de häktade har tillgång till sådan vård och rehabilitering. Enligt 4 § ska häktade i mån av möjlighet ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård som ges av en psykolog och till annan motsvarande rådgivning, annat stöd och annan vård.

Bestämmelser om hälso- och sjukvård för frihetsberövade finns i 5 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Enligt 1 § har en frihetsberövad rätt till hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. Enligt 4 § ska frihetsberövade i mån av möjlighet ges tillfälle till rådgivning, stöd och vård som ges av en psykolog och till annan motsvarande rådgivning, annat stöd och annan vård.

De ovannämnda bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 5 a.

Enligt 16 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Enligt 4 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) är kommunen skyldig att för personer i läropliktsåldern som bor på kommunens område ordna grundläggande utbildning. Enligt lagens 10 § 2 mom. ska hörselskadade vid behov få undervisning även på teckenspråk. Enligt 16 § har elever som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för inläring rätt att få stödundervisning. Elever som har svårigheter med inläring eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen. Elever har dessutom rätt att få intensifierat stöd i enlighet med 16 a § och särskilt stöd i enlighet med 17 § i lagen om grundläggande utbildning. Enligt Utbildningsstyrelsens föreskrift (104/011/2014) har den kommun där fängelset ligger ansvaret för undervisning av fångar och häktade i läropliktsåldern.

De ovannämnda bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 5 b om rätten till utbildning.

I 9 kap. i häktninglagen och 7 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen finns bestämmelser om besök och andra kontakter utanför fängelset eller förvaringslokalen.

Enligt 9 kap. 1 § i häktninglagen har de häktade rätt att under behövlig övervakning ta emot besökare vid tidpunkter som reserverats för besök så ofta det är möjligt utan att ordningen och verksamheten i fängelset störs, om inte denna rätt har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. Besök kan tillåtas även vid andra tillfällen än vid de tidpunkter som reserverats för besök, om det behövs för bevarandet av den häktades kontakter eller av något annat viktigt skäl. I kapitlets 2 § föreskrivs om oövervakade besök av nära anhöriga och andra närstående till häktade. I kapitlets 8 § föreskrivs att besöksförbud inte får meddelas nära anhöriga och andra närstående. I 7 kap. 1, 2 och 5 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen finns motsvarande bestämmelser om frihetsberövade som hålls i förvar hos polisen.

Enligt 4 kap. 1 § i tvångsmedelslagen får kontakter med nära anhöriga eller andra närstående begränsas endast av särskilt vägande skäl som hänför sig till utredning av brottet. Kontakter med nära anhöriga får begränsas endast i den utsträckning det är nödvändigt för syftet med gripandet, anhållandet eller häktningen.

Enligt 2 kap. 2 § 4 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ska vårdnadshavare till frihetsberövade under 18 år utan ogrundat dröjsmål underrättas om frihetsberövandet, om detta inte strider mot barnets bästa.

De ovannämnda bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 5 c om rätten till familjeliv.

I 11 § i grundlagen tryggas religions- och samvetsfriheten. Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning.

I 7 kap. 2 § i häktningsslagen föreskrivs om häktades rätt att delta i gudstjänster, andaktsstunder och andra religiösa sammankomster som ordnas i fängelset (1 mom.). Deltagandet är frivilligt, och någon skyldighet att delta i sådana sammankomster kan inte påföras (RP 263/2004, s. 221). Om den häktades rätt att delta i gemensamma sammankomster begränsas på de grunder som anges i paragrafen, ska hans eller hennes möjlighet att utöva religion ordnas på något annat sätt (2 mom.). Den häktade ska ges möjlighet att träffa en självårdare eller annan företrädare för sitt eget trossamfund (3 mom.).

Enligt 3 kap. 4 § 2 mom. i häktningsslagen görs avvikelser från den normala kosten, om det är motiverat på grund av den häktades religiösa övertygelse eller övriga välgrundade övertygelse. Enligt 3 kap. 4 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen görs avvikelser från den normala kosten i förvaringslokalen i mån av möjlighet, om det är motiverat på grund av den frihetsberövades religiösa eller övriga välgrundade övertygelse.

Enligt den allmänna principen i 1 kap. 4 § i häktningsslagen får den häktades rättigheter inte begränsas mer än vad syftet med häktningen, förvaringssäkerheten vid häktning och upprätthållandet av ordningen i fängelset nödvändigtvis kräver. En motsvarande allmän princip anges i 1 kap. 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Rätten till religionsutövning får således inte begränsas om det inte är nödvändigt.

De ovannämnda bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 5 e om respekt för religions- och trosfrihet.

Artikel 13. Snabb och omsorgsfull handläggning av mål. Enligt *punkt 1* ska medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att se till att straffrättsliga förfaranden som involverar barn genomförs skyndsamt och med tillbörlig omsorg.

När en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott ska förundersökning göras skyndsamt (3 kap. 11 § i förundersökningslagen). I lagen om rättegång i brottmål föreskrivs om skyndsamt behandling av brottmål som gäller unga personer vid såväl åtalsprövningen som huvudförhandlingen. Om den som misstänks för brott är yngre än 18 år, måste åklagaren skyndsamt avgöra om han eller hon ska väcka åtal. Även åtalet ska väckas utan dröjsmål. (BRL 1 kap. 8 a §) Om en svarande som inte har fyllt 18 år åtalas för ett brott för vilket, under de omständigheter som nämns i åtalet, föreskrivs strängare straff än fängelse i sex månader, ska huvudförhandlingen hållas senast 30 dagar efter det att brottmålet blev anhängigt. Om huvudförhandlingen ställs in ska ny huvudförhandling hållas inom 30 dagar från den dag då huvudförhandlingen skulle ha hållits. (BRL 5 kap. 13 §)

Enligt *punkt 2* ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att se till att barn alltid behandlas på ett sätt som tar hänsyn till deras värdighet och som är lämpligt för deras ålder, mognad och förmåga att förstå och med beaktande av eventuella särskilda behov, däribland alla former av kommunikationssvårigheter, som de kan ha.

Enligt 4 kap. 7 § i förundersökningslagen ska en person som inte har fyllt 18 år vid förundersökning bemötas så som hans eller hennes ålder och utvecklingsnivå förutsätter. Det ska särskilt ses till att undersökningsåtgärderna inte i onödan orsakar personen olägenheter i skolan, på arbetsplatsen eller i någon annan omgivning som är viktig för honom eller henne. Undersökningsåtgärder som gäller en person som inte har fyllt 18 år ska i möjligaste mån utföras av

utredare som är särskilt förtrogna med denna uppgift. Förundersökningsmyndigheten ska vid behov rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om huruvida en person som inte har fyllt 18 år kan utsättas för undersökningsåtgärder.

Bestämmelser om behandlingen av frihetsberövade finns i 1 kap. 4 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Frihetsberövade ska behandlas rättvist och med aktning för människovärdet (1 mom.). När det gäller frihetsberövade som begått sitt brott innan de fyllt 21 år ska de behov som följer av deras ålder och utvecklingsnivå särskilt beaktas (3 mom.).

Bestämmelser om bemötande av häktade finns i 1 kap. 5 § i häktninglagen. De häktade ska bemötas rättvist och med aktning för människovärdet (1 mom.). Vid verkställighet av häktning som gäller unga personer som begått sitt brott innan de fyllt 21 år ska de behov som följer av den häktades ålder och utvecklingsnivå särskilt beaktas (3 mom.).

Artikelns förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 14. Rätt till skydd av privatlivet. Medlemsstaterna ska enligt *punkt 1* se till att barns privatliv skyddas vid straffrättsliga förfaranden. Medlemsstaterna ska i det syftet antingen föreskriva att domstolsförhandlingar som inbegriper barn vanligtvis hålls inom stängda dörrar eller låta domstolarna eller domarna besluta att hålla sådana förhandlingar inom stängda dörrar (*punkt 2*). Enligt *punkt 3* ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att se till att de inspelningar som avses i artikel 9 inte sprids offentligt.

Med stöd av 15 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) kan domstolen besluta att den muntliga förhandlingen i ett ärende helt eller till behövliga delar ska ske utan att allmänheten är närvarande, om en person som inte har fyllt 18 år står åtalad för ett brott, och förhandling inom stängda dörrar inte skulle strida mot ett synnerligen viktigt allmänt intresse (5 punkten). Bestämmelsen uppfyller kraven i punkt 2 i artikeln.

I 9 kap. 7 § 2 mom. i förundersökningslagen finns en undantagsbestämmelse om utlämnande av uppgifter i en ljud- och bildupptagning. Enligt bestämmelsen får uppgifter i en ljud- och bildupptagning lämnas ut bara genom att upptagningen överläts för att läggas fram hos förundersökningsmyndigheten, om det med beaktande av innehållet i upptagningen finns anledning att anta att utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till integritetsskyddet för personer som förekommer på upptagningen kränks. En motsvarande bestämmelse som gäller domstolar finns i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. De nämnda bestämmelserna uppfyller kraven i punkt 3 om att i artikel 9 avsedda inspelningar av förhör av misstänkta barn inte ska spridas offentligt.

I den gällande lagstiftningen ingår också andra bestämmelser som skyddar barns privatliv under straffrättsliga förfaranden. Vid förundersökning och handläggning av åtal tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Enligt 24 § 26 punkten i lagen är handlingar som innehåller uppgifter om känsliga omständigheter som gäller privatlivet för någon som misstänks för ett brott sekretessbelagda. Enligt 27 punkten i samma paragraf är bl.a. sinnesundersökningar, påföljdsutredningar av unga brottsmisstänkta, planer för strafftiden, påföljdsutredningar i samband med samhällstjänst eller övervakningsstraff och utredningar av förutsättningarna för övervakningsstraff sekretessbelagda. Med stöd av 9 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar är en rättegångshandling sekretessbelagd till den del den innehåller känsliga uppgifter om omständigheter som har samband med någons privatliv, hälsotillstånd eller handikapp eller med socialvård som personen erhållit.

Enligt *punkt 4* ska medlemsstaterna, med respekt för yttrande- och informationsfriheten och mediernas frihet och mångfald, uppmuntra medierna att tillämpa självreglering för att uppnå målen i denna artikel.

Grunden för självreglering inom massmedierna är Journalistreglerna, som har fastställts av Opinionsnämnden för massmedier. Enligt reglerna kan omständigheter som hör till privatlivet och är särskilt känsliga publiceras bara med tillåtelse av vederbörande eller om de har en ovanligt stor samhällselig betydelse. Skyddet för privatlivet bör beaktas även då man använder bilder. Även då offentligt material publiceras bör man iakttä skyddet för privatlivet. Allt offentligt material är inte nödvändigtvis publicerbart. Särskild försiktighet bör iakttas då man behandlar frågor som rör minderåriga.

Artikeln förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 15. *Rätt för barnet att åtföljas av den person som har föräldraansvar under förfarandet.* I *punkt 1* förutsätts att barn, vid en domstolsförhandling som berör dem, har rätt att åtföljas av den person som har föräldraansvar.

I *punkt 2* finns bestämmelser om när barn har rätt att åtföljas av andra lämpliga vuxna vid domstolsförhandlingar. Ett barn ska ha rätt att åtföljas av en annan lämplig vuxen som föreslagits av barnet och som den behöriga myndigheten har godkänt i situationer där närvaro vid domstolsförhandlingarna av den person som har föräldraansvar a) strider mot barnets bästa, b) inte är möjligt eftersom det, efter det att rimliga ansträngningar har gjorts, inte har gått att nå den person som har föräldraansvar eller hans eller hennes identitet är okänd, eller c) på grundval av objektiva och faktiska omständigheter väsentligt skulle äventyra det straffrättsliga förfarandet. Om barnet inte har föreslagit en annan lämplig vuxen, eller om den vuxne som barnet har föreslagit inte godkänns av den behöriga myndigheten, ska den behöriga myndigheten med beaktande av barnets bästa utse en annan person som ska åtfölja barnet. Den personen kan även vara en företrädare för en myndighet eller en annan institution som är ansvarig för barns skydd eller välfärd.

Enligt *punkt 3* har barnet rätt att åtföljas av den person som har föräldraansvar under de domstolsförhandlingar som eventuellt återstår, om de omständigheter som föranlett tillämpningen av *punkt 2 a, b* eller *c* inte längre föreligger.

Enligt *punkt 4* ska barn ha rätt att åtföljas av den person som har föräldraansvar, eller av en annan lämplig vuxen enligt *punkt 2*, även under andra skeden i förfarandet än domstolsförhandlingar vid vilka barnet är närvarande, om den behöriga myndigheten anser att a) det är till barnets bästa att åtföljas av den personen, och b) den personens närvaro inte kommer att inverka menligt på det straffrättsliga förfarandet.

Bestämmelser om när en laglig företrädare för en omyndig får vara närvarande vid förhör finns i 7 kap. 14 § i förundersökningslagen. När en omyndig som har fyllt 15 år ska förhöras som misstänkt, har vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare för den omyndige rätt att närvara vid förhöret, om en sådan person enligt 12 kap. 2 § i rättegångsbalken vid rättegång som gäller det brott som undersöks skulle få föra talan vid sidan av den omyndige. Utredaren kan förbjuda en laglig företrädare att närvara vid förhöret, om personen är misstänkt för det brott som undersöks eller om personens närvaro annars kan antas försvåra utredningen av brottet.

Enligt 7 kap. 15 § i förundersökningslagen ska de lagliga företrädare för en omyndig som har rätt att vara närvarande på förhand underrättas om förhöret, och åtminstone en av dem ska ges tillfälle att närvara vid förhöret. Undantag från skyldigheten att underrätta och skyldigheten att

ge tillfälle att vara närvarande får göras endast om den lagliga företrädaren inte kan nås eller om det av skäl som gäller undersökningen av brottet är omöjligt att underrätta och ge tillfälle och om det för utredningen av brottet är nödvändigt att den misstänkte förhörs utan dröjsmål.

Bestämmelser om när personer som stöder den som ska förhöras får vara närvarande vid förhör finns i 7 kap. 12 § i förundersökningslagen. Enligt paragrafens 3 mom. får utredaren på begäran tillåta att en person som stöder parten får närvara vid förhöret, om det inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten. Sådana personer kan vara t.ex. andra nära släktingar till en minderårig som hörs än hans eller hennes vårdnadshavare (RP 222/2010 rd s. 231).

När en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott, ska socialmyndigheten enligt 7 kap. 16 § i förundersökningslagen underrättas om gärningen och ges tillfälle att sända sin företrädare till förhöret, om detta inte är klart onödigt. Förundersökningsmyndigheten ska utan dröjsmål sända förhörprotokollet till socialmyndigheten.

I 2 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om skyldigheten att underrätta närstående till anhållna eller gripna om frihetsberövandet. Enligt anvisningar av en anhållen eller gripen ska någon av den anhållnes eller gripnes närstående eller någon annan person utan ogrundat dröjsmål underrättas om frihetsberövandet (2 § 2 mom.). Om det är nödvändigt för att förhindra att utredningen av brottet avsevärt äventyras, kan underrättelsen skjutas upp med högst två dygn. En underrättelse får inte utan särskilda skäl lämnas mot den anhållnes eller gripnes vilja. Ett särskilt skäl kan till exempel vara att personen som berövats sin frihet inte har fyllt 18 år eller är en ung vuxen som bor hos föräldrarna (RP 222/2010 rd s. 79 och 379). I paragrafens 4 mom. föreskrivs om skyldigheten att underrätta vårdnadshavaren och socialmyndigheten om den frihetsberövade är under 18 år.

I 3 kap. 7 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om hörande av en laglig företrädare och en socialmyndighet när ett häktningsärende handläggs. Om den som begärts häktad inte har fyllt 18 år, ska domstolen se till att hans eller hennes vårdnadshavare, intressebevakare eller någon annan laglig företrädare samt en företrädare för ett sådant organ som avses i 6 § 1 mom. i socialvårdslagen ges tillfälle att bli hörda i samband med att häktningsärendet handläggs. Skyldigheten att ge tillfälle att bli hörd kan frångås, om företrädarna inte kan nås eller om det är befogat av vägande skäl som hänför sig till det aktuella brottmålet.

Enligt 12 kap. 2 § i rättegångsbalken får en omyndig i egenskap av svarande i brottmål själv föra sin talan om han eller hon är tillräckelig. En minderårig svarandes intressebevakare, vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare för dock självständigt talan vid sidan av den minderåriga.

Enligt 14 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar har var och en rätt att närvara vid en offentlig förhandling i ett ärende, om inte denna rätt har begränsats genom bestämmelser i lag. Ett barn som är svarande i ett brottmål har således i princip rätt att åtföljas av en önskad person vid domstolsförhandlingar i ett brottmål som gäller honom eller henne. Enligt 15 § i lagen kan domstolen besluta att den muntliga förhandlingen i ett ärende ska ske utan att allmänheten är närvarande. I lagens 17 § 1 mom. föreskrivs att vid förhandling inom stängda dörrar har, förutom parterna och deras ombud och biträden, de personer rätt att närvara vilkas närvaro domstolen anser vara nödvändig. Enligt förarbetena till lagen kan med stöd av denna bestämmelse förutom de personer som uttryckligen nämns i bestämmelsen också t.ex. tolkar, stödpersoner, väktare, fängvaktare och andra personer vilkas närvaro domstolen anser vara nödvändig tillåtas att närvara vid en förhandling inom stängda dörrar. I särskilda fall då den behöriga myndigheten har rätt eller skyldighet att föra talan under rätte-

gången är det givetvis nödvändigt att myndigheten i fråga är närvarande också när ärendet behandlas inom stängda dörrar. (RP 13/2006 rd, s. 60)

Enligt 24 § 2 mom i barnskyddslagen (417/2007) ska det organ som ansvarar för socialvården vara representerat vid förundersökning och domstolsbehandling av en straffbar gärning som ett barn uppges ha begått, om detta inte bedöms som uppenbart obehövt av det organ som ansvarar för socialvården. Enligt förarbetena till lagen ska bedömningen göras ur barnskyddssynvinkel. Avgörande vid prövningen av om närvaron är nödvändig är om barnets vårdnadshavare eller intressebevakare är närvarande vid förhöret. Vid prövningen ska uppmärksamhet fästas även vid arten av den straffbara gärning som barnet uppgetts ha begått. I synnerhet om barnet har omhändertagits av socialnämnden, torde socialnämndens närvaro vid förundersökningen dock inte kunna anses vara uppenbart obehövt. (RP 252/2006 rd, s. 140.)

Artikeln förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 16. *Barns rätt att närvara personligen vid, och delta i, sin rättegång.* Enligt *punkt 1* ska medlemsstaterna se till att barn har rätt att närvara vid sin rättegång och ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för dem att faktiskt delta i rättegången, bland annat genom att ge dem tillfälle att höras och framföra sina synpunkter.

I skäl 60 i ingressen konstateras att den tilltalade personens rätt att personligen närvara vid rättegången grundar sig på rätten till en rättvis rättegång i artikel 47 i stadgan och artikel 6 i Europakonventionen, enligt den tolkning som gjorts av domstolen och Europadomstolen. Medlemsstaterna bör vidta lämpliga åtgärder för att motivera barnen att närvara vid rättegången, bland annat genom att kalla dem personligen eller att en kopia av kallelsen skickas till den person som har föräldraansvar, eller, i de fall då detta skulle strida mot barnens bästa, till en annan lämplig vuxen. Medlemsstaterna bör besluta om praktiska arrangemang avseende barns närvaro vid rättegången. De arrangemangen kan avse villkor om att barnet tillfälligt kan utestängas från rättegången.

Den åtalades rätt att själv närvara vid rättegången hör till grundprinciperna för en rättvis rättegång (t.ex. Europadomstolens avgöranden *Colozza mot Italien* 12.2.1985 och *Saknovskiy mot Ryssland* stora kammaren 2.11.2010). Enligt den nationella lagstiftningen har parterna alltid rätt att vara närvarande under rättegångsförhandlingarna om de så önskar. Detta framgår bl.a. av bestämmelserna om kallelse till huvudförhandling (BRL 5 kap. 15 §), närvaro vid huvudförhandling (BRL 8 kap. 1 §) och om offentlighet vid muntlig förhandling (14 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar).

Bestämmelser om hörande av svaranden vid huvudförhandlingen finns i 6 kap. 7 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål. Vid huvudförhandling ska svaranden meddela hur svaranden ställer sig till de yrkanden som framställts mot honom eller henne (2 punkten), svaranden ges tillfälle att uttala sig med anledning av motpartens motivering (4 punkten) och svaranden slutföra sin talan (6 punkten).

Enligt gällande lagstiftning är en förutsättning för att svaranden ska dömas till straff i regel att han eller hon har hörts personligen (BRL 8 kap. 1 §). Svaranden kan inte dömas till fängelsestraff om han eller hon inte har hörts personligen (BRL 8 kap. 13 §). Utevarohandläggning enligt i 8 kap. 11 och 12 § i lagen om rättegång i brottmål utgör undantag till bestämmelsen. Under de förutsättningar som anges i nämnda paragrafer kan ett mål avgöras trots att svaranden inte är personligen närvarande vid huvudförhandlingen. För att ett mål ska kunna avgöras med stöd av 8 kap. 11 eller 12 § förutsätts det inte heller att svaranden vid huvudförhandlingen företräds av ett ombud.

RP 177/2018 rd

Bestämmelserna om utevarohandläggning kan också tillämpas när svaranden är minderårig. Om svaranden är en ung förstagångsförbrytare ska domstolen noga överväga om det för svaranden är ett gott alternativ att bli dömd till straff i sin utevaro (RP 82/1995 rd s. 104). För att ett ärende ska kunna avgöras genom skriftligt förfarande krävs att svaranden var myndig när gärningen begicks (BRL 5 a kap. 1 §).

Riksdagen godkände i maj 2018 en proposition om förenkling av rättsprocesserna (RP 200/2017 rd), genom vilken den åtalades skyldighet att vara personligen närvarande lindras. Lagändringarna träder i kraft vid ingången av 2019. Huvudregeln ska även framöver vara att en svarande i brottmål ska vara personligen närvarande vid huvudförhandlingen, om inte domstolen anser att personlig närvaro inte behövs för utredningen av målet. I fråga om en svarande som inte är minderårig krävs det i fortsättningen inte längre att svaranden har hörts personligen vid huvudförhandlingen för att han eller hon ska kunna dömas till fängelse. Om domstolen inte anser det behövligt att svaranden är personligen närvarande, räcker det att svaranden vid huvudförhandlingen företräds av ett ombud. Svaranden ska dock i regel vara personligen närvarande vid huvudförhandlingen i tingsrätten om han eller hon åtalas för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år. I propositionen konstateras att det även i fortsättningen med tanke på den fostrande aspekten är motiverat att en minderårig svarande hörs personligen innan han eller hon döms till fängelse. Vidare konstateras det att när det aktuella direktivet genomförs nationellt kommer det att göras en närmare bedömning av huruvida bestämmelserna om barns närvaro vid rättegången behöver ändras (RP 200/2017 rd, s. 16).

Enligt den ändrade 8 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål som träder i kraft vid ingången av 2019 får en svarande som är yngre än 18 år inte dömas till fängelse i tingsrätten eller hovrätten, om han eller hon inte har hörts personligen vid huvudförhandlingen.

I dagsläget kallas svarande som är yngre än 18 år i regel personligen till huvudförhandling även i bötesärenden. I propositionen föreslås dock inte att bestämmelserna i 8 kap. 11 och 12 § i lagen om rättegång i brottmål ska ändras så att de inte kan tillämpas på minderåriga svarande. Ändringen skulle kunna leda till att förordnande om hämtning av barn till rättegång görs oftare än i dag (LaVL 1/2014 vp s. 3). Genomförande av direktivet förutsätter inte heller någon sådan ändring.

Enligt den föreslagna nya 5 kap. 15 a § i lagen om rättegång i brottmål ska barn i fortsättningen i samband med kallelse till huvudförhandling underrättas om rätten att personligen vara närvarande vid muntlig förhandling vid ett ärendes domstolsbehandling.

Punkt 1 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Enligt *punkt 2* ska barn som inte har varit närvarande vid sin rättegång ha rätt till en ny rättegång eller annat rättsmedel, i enlighet med, och på de villkor som anges i, direktiv (EU) 2016/343 (nedan kallat *oskuldspresumtionsdirektivet*).

Enligt artikel 9 i oskuldspresumtionsdirektivet har en misstänkt eller tilltalad rätt till en ny rättegång, om han eller hon inte var närvarande vid sin rättegång och om de villkor för utevarohandläggning som anges i direktivets artikel 8.2 inte var uppfyllda. I den punkten förutsätts att a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utevaro, eller om b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten. I en bedömningspromemoria om genomförandet av oskuldspresumtionsdirektivet daterad den 20 januari 2017 konstateras det att den nationella lagstiftningen uppfyller kravet på att den misstänkte eller tilltalade i rätt tid ska ha underrättats om rätte-

gången och konsekvenserna av utevaror. De villkor för utevarohandläggning som anges i artikel 8.2 i oskuldspresumtionsdirektivet uppfylls i den nationella lagstiftningen. Av oskuldspresumtionsdirektivet eller barndirektivet följer således inte att ett barn som inte har varit närvarande vid en rättegång som gäller honom eller henne har rätt till en ny rättegång.

Punkt 2 förutsätter inte ändringar i lagstiftningen.

Artikel 17. Förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder. Artikeln innehåller en hänvisningsbestämmelse enligt vilken vissa rättigheter som föreskrivs i direktivet bör vara tillämpliga på barn som är föremål för förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder, från det att de grips i den verkställande medlemsstaten (skäl 61). Enligt artikeln ska de rättigheter som avses i artiklarna 4, 5, 6, 8, 10—15 och 18 i tillämpliga delar gälla även för barn, som är eftersökta personer, när de grips i den verkställande medlemsstaten i samband med ett förfarande avseende en europeisk arresteringsorder.

Artikeln förutsätter att bestämmelserna om rätt till information i artikel 4 i tillämpliga delar tillämpas på barn som begärs utlämnade i samband med förfaranden avseende en europeisk arresteringsorder. I 20 a § i EU-utlämningslagen föreskrivs om skyldigheten att skriftligen underrätta den som begärs utlämnad om sina rättigheter. Den gällande paragrafen uppfyller kraven i artikel 4.1 a ii och v. Det föreslås att paragrafen kompletteras med bestämmelser om skyldigheten att underrätta personer som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnade om den i artikel 4.1 a i avsedda rätten att få den person som har föräldraansvar informerad (artikel 5), om den i artikel 4.1 a iii avsedda rätten till skydd av privatlivet (artikel 14) och om den i artikel 4.1 a iv avsedda rätten att åtföljas av den person som har föräldraansvar under andra skeden i förfarandet än domstolsförhandlingar (artikel 15.4). Till paragrafen fogas också bestämmelser om skyldigheten att underrätta personer som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnade om den i artikel 4.1 b ii avsedda rätten till läkarundersökning (artikel 8), om den i artikel 4.1 b iii avsedda rätten att ta upp ett ärende som gäller tagande i förvar till ny behandling (artikel 10) och om tillämpliga alternativ till tagande i förvar (artikel 11) samt om den i artikel 4.1 b iv avsedda rätten att vid domstolsförhandlingar åtföljas av den person som har föräldraansvar (artikel 15.1).

Enligt 2 kap. 1 § 1 mom. 13 punkten i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information ska en underrättelse enligt 4 kap. 17 § i förundersökningslagen registreras i det personregister som avses i 1 kap. 1 § 2 mom. i förordningen. Enligt förordningens 2 kap. 1 § 2 mom. ska det som föreskrivs i 1 mom. i tillämpliga delar iaktas även när någon med stöd av något annat beslut än ett beslut om anhållande har placerats i ett låst utrymme. Med stöd av 1 mom. 13 punkten ska det således också antecknas när en person som gripits i ett förfarande enligt EU-utlämningslagen skriftligen har underrättats om sina rättigheter i enlighet med 20 a § i den nämnda lagen.

Artikelns förutsätter att bestämmelserna i artikel 5 om lämnande av uppgifter till den person som har föräldraansvar eller till en annan person som barnet föreslagit i tillämpliga delar ska tillämpas på barn som begärs utlämnade. Det föreslås därför att EU-utlämningslagen ska kompletteras med en ny 21 c § som gäller lämnande av uppgifter till en laglig företrädare för en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad eller någon annan vuxen närstående till denne.

Artikelns förutsätter att bestämmelserna om biträde av en försvarare i artikel 6 i tillämpliga delar tillämpas på barn som begärs utlämnade. I 20 § i EU-utlämningslagen föreskrivs att den som begärs utlämnad har rätt att anlita ett biträde. Enligt 2 mom. ska den som begärs utlämnad förordnas en försvarare, om han eller hon begär det. Till försvararen ska betalas en skälig ersättning som fastställs av domstolen och som staten ska svara för. I fråga om förordnande av

en försvarare på tjänstens vägnar samt på försvararen iakttas i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål. Enligt 17 § i EU-utlämningslagen får en anhållningsberättigad tjänsteman för att säkerställa utlämningen besluta att ta den som begärs utlämnad i förvar. Enligt 2 mom. gäller i fråga om förvaret i tillämpliga delar vad som föreskrivs om rannsakningsfångelse. Den som begärs utlämnad har sålunda rätt att träffa och hålla kontakt med ett biträde på det sätt som föreskrivs i 8 kap. 1, 4, 6 och 7 § samt i 9 kap. 4 § i häktningsslagen. För konfidentialiteten i kontakterna mellan den som begärs utlämnad och hans eller hennes biträde gäller vad som föreskrivs i 8 kap. 4 § och 7 § 3 mom. samt i 9 kap. 4 § i häktningsslagen. Rätten för biträdet till den som begärs utlämnad att vara närvarande vid beredningen av ett utlämningsärende har inte begränsats.

De ovannämnda bestämmelserna uppfyller direktivets krav på att artikel 6 om biträde av en försvarare ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Det föreslås att 6 kap. 1 § i häktningsslagen kompletteras på det sätt som förutsätts i direktivets artikel 8 genom att det införs en bestämmelse om häktade barns rätt till läkarundersökning. Den föreslagna nya bestämmelsen tillämpas med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 17 § 2 mom. i EU-utlämningslagen också på barn som begärs utlämnade och som tagits i förvar. Den föreslagna bestämmelsen uppfyller direktivets krav på att artikel 8 om läkarundersökning ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Enligt 18 § 1 mom. i EU-utlämningslagen tillämpas på frågan om huruvida förvaret ska förbli i kraft i tillämpliga delar vad som föreskrivs i tvångsmedelslagen om handläggning av häktningssyrkanden. De bestämmelser i 3 kap. 8, 10 och 15 § i tvångsmedelslagen som behandlas i motiveringen till artikel 10 tillämpas således också på beslut om fortsatt förvar av den som begärs utlämnad och på ny behandling av frågan. På förfarandet tillämpas i tillämpliga delar också bestämmelsen om förbud mot oskälig häktning i 2 kap. 13 § i tvångsmedelslagen. Enligt bestämmelsen får ingen häktas eller förordnas att fortfarande hållas häktad, om detta är oskäligt med hänsyn till sakens natur eller den misstänktes eller dömdes ålder eller andra personliga förhållanden. I förarbetena till bestämmelsen betonas att det är extra skadligt för unga personer att berövas sin frihet (RP 222/2010 rd, s. 258). Enligt förarbetena till EU-utlämningslagen kan bestämmelsen om förbud mot oskälig häktning bli tillämplig i sådana fall när den som begärs utlämnad har varit frihetsberövad under en oskäligt lång tid i relation till den gärning på basis av vilken utlämning begärs (RP 88/2003 s. 37). De ovannämnda bestämmelserna uppfyller direktivets krav på att artikel 10 ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Enligt 17 § 3 mom. i EU-utlämningslagen kan den som begärs utlämnad meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. Bestämmelsen uppfyller direktivets krav på att artikel 11 om alternativa åtgärder ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

De bestämmelser om behandlingen av häktade barn under häktningen som det redogörs för i motiveringen till artikel 12 tillämpas med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 17 § 2 mom. i EU-utlämningslagen också på barn som begärs utlämnade och som tagits i förvar. Bestämmelserna uppfyller således direktivets krav på att artikel 12 ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Enligt 22 § i EU-utlämningslagen ska åklagaren se till att utlämningsärendet behandlas utan dröjsmål så att domstolen kan iakttä tidsfristerna enligt lagen. Enligt 26 § i EU-utlämningslagen ska tingsrätten se till att utlämningsärendet behandlas utan dröjsmål så att domstolen kan iakttä tidsfristerna enligt lagen. Bestämmelser om tidsfrister finns i lagens 32 §. Om den som begärs utlämnad har samtyckt till utlämningen, ska tingsrätten fatta beslut om utlämningen inom tre dagar från den dag då samtycket gavs. Tingsrätten ska dock alltid fatta be-

slutet inom 26 dagar från den dag då den som begärs utlämnad greps eller annars påträffades i Finland. Om beslutet av särskilda skäl inte kan fattas inom den nämnda tiden, ska det fattas så snart som möjligt. Bestämmelser om skyndsam behandling i högsta domstolen finns i lagens 41 §. De ovannämnda bestämmelserna uppfyller direktivets krav på att artikel 13 om snabb handläggning av ärenden som involverar barn ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Enligt 25 § i EU-utlämningslagen iakttas vid behandlingen av ett utlämningsärende i tingsrätten i tillämpliga delar vad som föreskrivs om behandling av brottmål i tingsrätten, om inte något annat föreskrivs i EU-utlämningslagen. På rättegångens och rättegångshandlingarnas offentlighet vid behandlingen av ett utlämningsärende i tingsrätten tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. I 15 § 5 punkten i den lagen föreskrivs att muntlig förhandling kan hållas utan att allmänheten är närvarande om en person som inte har fyllt 18 år står åtalad för ett brott. Med stöd av punkten kan den muntliga förhandlingen ske utan att allmänheten är närvarande också om en person som inte har fyllt 18 år begärs utlämnad. De bestämmelser som behandlas i motiveringen till artikel 14 uppfyller direktivets krav på att barns privatliv ska skyddas vid förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder.

Artikeln förutsätter att bestämmelserna om rätten för barnet att åtföljas av den person som har föräldraansvar under förfarandet i artikel 15 i tillämpliga delar tillämpas på barn som begärs utlämnade. Det föreslås att EU-utlämningslagen ska kompletteras med en ny 21 c § som gäller rätten för en laglig företrädare för eller någon annan närstående vuxen till en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad att vara närvarande vid beredningen av ett utlämningsärende. De bestämmelser om rätten att vara närvarande vid muntlig förhandling i domstol som behandlas i motiveringen till artikel 15 (14 § 2 mom. och 17 § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar) uppfyller i fråga om domstolsbehandling direktivets krav på att artikel 15 ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Bestämmelsen i 20 § 2 mom. i EU-utlämningslagen om förordnande av en försvarare för den som begärs utlämnad uppfyller direktivets krav på att artikel 18 om rätt till rättshjälp ska tillämpas på barn som begärs utlämnade.

Artikel 18. Rätt till rättshjälp. I artikeln förutsätts att nationell rätt avseende rättshjälp ska garantera ett effektivt utövande av rätten att biträdas av en försvarare enligt artikel 6. Av skäl 25 i ingressen framgår att medlemsstaterna ska tillhandahålla rättshjälp om det är nödvändigt för att se till att barnet faktiskt biträds av en försvarare i de situationer där direktivet förutsätter det.

Till en försvarare som förordnats för en person som inte har fyllt 18 år betalas ett arvode av statens medel (BRL 2 kap. 10 §). Om domstolen finner att den misstänkte har gjort sig skyldig till brott åläggs han eller hon att till staten betala de ersättningar som betalats till försvararen. Om den misstänkte uppfyller de ekonomiska förutsättningar för erhållande av rättshjälp som avses i rättshjälpslagen, får ersättningen inte vara större än den skulle vara enligt rättshjälpslagen. (BRL 2 kap. 11 §)

Ovan nämnda bestämmelser uppfyller kraven i artikeln och lagstiftningen behöver således inte ändras på grund av den.

Artikel 19. Rättsmedel. Enligt artikeln ska barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden samt barn som är eftersökta personer ha tillgång till ett effektivt rättsmedel enligt nationell rätt om deras rättigheter enligt direktivet har åsidosatts.

Kränkningar av rättigheter som gäller anlitande av biträde kan åberopas när ett brottmål handläggs i domstol. Med stöd av 17 kap. 25 § i rättegångsbalken kan domstolen låta bli att utnyttja ett bevis, om utnyttjandet äventyrar genomförandet av en rättvis rättegång.

Över förundersökningsmyndighetens förfarande får anföras förvaltningsklagan hos beslutsfattarens chef eller klagomål till laglighetsövervakaren. Ärendet kan också föras till åklagaren för behandling. Åklagaren har med stöd av 5 kap. 2 § 1 mom. i förundersökningslagen rätt att genom framställningar och förordnanden styra förundersökningsmyndigheternas verksamhet.

I 15 kap. i häktninglagen och i 17 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen föreskrivs om möjlighet att begära omprövning av och anföra besvär över beslut bl.a. om kvarhållande av brev eller postförsändelser samt om besöksförbud. I 4 kap. i tvångsmedelslagen föreskrivs om rättsmedel vid begränsning av kontakter.

Ovan nämnda bestämmelser uppfyller kraven i artikeln avseende tillgängliga rättsmedel och artikeln förutsätter således inte några ändringar i lagstiftningen.

Artikel 20. Utbildning. I *punkt 1* förutsätts att personal vid brottsbekämpande myndigheter och personal vid häkten som hanterar ärenden som inbegriper barn ska få särskild utbildning på en nivå som är anpassad till deras kontakt med barn med avseende på barns rättigheter, lämplig förhörsteknik, barnpsykologi och kommunikation på ett språk som är anpassat till barnets förutsättningar.

Utän att det påverkar rättsväsendets oberoende eller olikheterna i rättsväsendets uppbyggnad i medlemsstaterna, och med vederbörlig hänsyn för den roll som innehas av dem som är ansvariga för att utbilda domare och åklagare, ska medlemsstaterna enligt *punkt 2* vidta lämpliga åtgärder för att se till att domare och åklagare som hanterar straffrättsliga förfaranden som inbegriper barn har särskild kompetens på det området, eller faktisk tillgång till särskild utbildning, eller till både och.

Med tillbörlig hänsyn till juristkårens oberoende och till den roll som innehas av dem som är ansvariga för att utbilda försvarare, ska medlemsstaterna enligt *punkt 3* vidta lämpliga åtgärder för att främja genomförande av särskild utbildning som avses i punkt 2 för försvarare som hanterar straffrättsliga förfaranden som inbegriper barn.

Enligt *punkt 4* ska medlemsstaterna, genom sina offentliga myndigheter eller genom att finansiera organisationer för stöd till barn, uppmuntra initiativ som gör det möjligt för dem som tillhandahåller stödverksamheter för barn, liksom verksamheter för reparativ rättvisa, att få lämplig utbildning på en nivå som är anpassad till kontakten med barn, för att säkerställa att dessa verksamheter tillhandahålls i enlighet med yrkesnormerna på ett opartiskt, respektfullt och professionellt sätt.

Skyldigheterna enligt direktivet kan beaktas i grund- och fortbildning som ordnas för förundersökningsmyndigheten. I den grundutbildning för poliser som Polisyreshögskolan ordnar beaktas de centrala aspekterna i fråga om straffprocessen, förundersökningen och förhör som hålls under den samt med avseende på partens rättigheter. Enligt 4 kap. 7 § i förundersökningslagen ska undersökningsåtgärder som gäller en person som inte har fyllt 18 år i möjligaste mån utföras av utredare som är särskilt förtrodda med denna uppgift. Polisstyrelsen har sedan 2009 ordnat en specialutbildning i syfte att fördjupa yrkesskickligheten hos poliser, psykologer och yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som intervjuar barn vid brottsutredningar. Syftet med utbildningen har varit att förbättra kvaliteten på intervjuerna i fall av utnyttjande och misshandel av minderåriga, att utveckla de anställdas intervjufärdigheter samt att minska arbetets belastning genom att tillhandahålla lämpliga redskap och handled-

ning för arbetet särskilt i problematiska intervjusituationer. Varje år får 10—20 poliser denna specialutbildning. En del av dem kan möta, intervjua och höra också brottsmisstänkta som är under 18 år. För att skyldigheterna enligt direktivet ska uppfyllas bör poliser som möter, intervjuar och förhör minderåriga brottsmisstänkta få särskild utbildning som är anpassad till deras kontakt med barn med avseende på lämplig förhörsteknik, barnpsykologi och kommunikation. Behörighetskravet för övervaktare och vaktare som arbetar i polisens förvaringslokaler för frihetsberövade är för närvarande lämplig utbildning inom säkerhetsbranschen. De fullgör dessutom en specialutbildning för vaktare som ordnas av polisyrkeshögskolan där de skyldigheter som följer av direktivet kan tas i beaktande i enlighet med deras arbetsuppgifter.

För domare har det tidigare inte ordnats utbildning som särskilt gäller åtalade barns rättigheter eller hur de ska behandlas. Domarutbildningsnämnden och utbildningsenheten vid justitieförvaltningsavdelningen börjar planera en gemensam utbildning för domare och offentliga rättsbiträden som ska genomföras 2019.

Artikel 22. Kostnader. Enligt artikeln ska medlemsstaterna stå för de kostnader som följer av tillämpningen av artiklarna 7, 8 och 9, oberoende av vad som är resultatet av förfarandet, såvida inte kostnaderna, om det är sådana kostnader som följer av tillämpningen av artikel 8, täcks genom en sjukförsäkring.

I Finland svarar staten för de kostnader som föranleds av utredning av unga brottsmisstänkta situation enligt artikel 7, läkarundersökning för frihetsberövade enligt artikel 8 och inspelning av förhör under förundersökningen enligt artikel 9. Dessa kostnader kan inte återkrävas av brottsmisstänkta personer. Artikeln förutsätter således inte ändringar i lagstiftningen.

2 Lagförslag

2.1 Förundersökningslagen

4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

16 §. Underrättelse om den misstänktes rättigheter. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten att underrätta den som är misstänkt för brott om hans eller hennes rättigheter. I paragrafen föreslås ett nytt 2 mom. om skyldigheten att underrätta misstänkta som inte har fyllt 18 år om de rättigheter som avses i direktivets artikel 4.1 a i, iii och iv.

Enligt 1 punkten i momentet ska en minderårig brottsmisstänkt underrättas om att även vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare underrättas om den misstänktes rättigheter.

Enligt 2 punkten i momentet ska en minderårig brottsmisstänkt underrättas om rätten för hans eller hennes vårdnadshavare, intressebevakare eller annan laglig företrädare att vara närvarande vid förhör i enlighet med 7 kap. 14 §.

Enligt 3 punkten i momentet ska en minderårig misstänkt underrättas om rätten till skydd för privatlivet på det sätt som förutsätts i direktivets artikel 14. Den misstänkte ska vid behov underrättas om att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas så att uppgifterna lämnas ut endast genom att upptagningen hålls tillgänglig hos myndigheten, om utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att den misstänktes integritets- skydd kränks. Bestämmelser om ljud- och bildupptagningar som hör till förundersöknings-

materialet, t.ex. ljud- och bildupptagningar som spelats in vid förhör, finns i 9 kap. 7 § 2 mom. I fråga om rättegångshandlingar finns en motsvarande bestämmelse i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Dessutom ska den misstänkte vid behov underrättas om att ärendet kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Punkten innebär inte någon skyldighet att ge detaljerad information om innehållet i de ovannämnda bestämmelserna. Information om de rättigheter som avses i punkten ska lämnas vid behov. Information om rättigheter som gäller rättegången behöver inte lämnas om det kan antas att ärendet inte förs till domstolsbehandling.

När ett barn underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om de rättigheter som avses i momentet. Den misstänkte ska underrättas om rättigheterna allra senast innan han eller hon hörs.

Dessutom föreslås det att en minderårig person som är misstänkt för brott i möjligaste mån utan dröjsmål ska informeras om följande skeden av ärendets handläggning och om de myndigheters roll som deltar i ärendets handläggning. Genom den föreslagna bestämmelsen uppfylls kravet i direktivets artikel 4.1 på att barn som är misstänkta utan dröjsmål ska informeras om allmänna aspekter av det rättsliga förfarandets genomförande. I enlighet med skäl 19 i direktivet ska barn få en kortfattad förklaring av de kommande stegen i förfarandet, i den mån detta är möjligt med tanke på syftet med de straffrättsliga förfarandena, samt av de berörda myndigheternas roll. Den information som lämnas är beroende av omständigheterna i fallet.

Artikel 4.2 i direktivet förutsätter, att information som avses i artikeln lämnas på ett enkelt och lättillgängligt språk. Förundersökningsmyndigheten ska berätta barnet om hans eller hennes rättigheter och förfarandet med beaktande av barnets utvecklingsnivå och förmåga att förstå. T.ex. beskrivningen av förfarandets genomförande eller myndigheternas roll kan således inte vara omfattande eller svårbegripligt.

Det gällande 2 mom. flyttas och blir ett nytt 3 mom. Momentet kompletteras med en hänvisning till det nya 2 mom. Den misstänkte ska också underrättas om de rättigheter som avses i 2 mom. på den misstänktes språk som avses i 12 §.

17 §. Skriftlig underrättelse om den frihetsberövades rättigheter. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten att skriftligen underrätta en frihetsberövad om hans eller hennes rättigheter. I paragrafen införs ett nytt 2 mom. om skyldigheten att underrätta frihetsberövade som inte har fyllt 18 år om de rättigheter som avses i direktivets artikel 4.1 b iii.

Enligt 1 punkten i momentet ska en minderårig frihetsberövad underrättas om den bestämmelse som ska fogas till 2 kap. 11 och 12 § i tvångsmedelslagen, enligt vilken en misstänkt som inte fyllt 18 år inte får häktas eller förordnas att fortfarande hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det.

Enligt 2 punkten i momentet ska en minderårig frihetsberövad underrättas om tillämpliga alternativ till häktning. Alternativen är reseförbud (5 kap. 1 § i tvångsmedelslagen), förstärkt reseförbud (5 kap. 1 a § i tvångsmedelslagen) och häktningsarrest (2 kap. 12 a § i tvångsmedelslagen). En frihetsberövad ska underrättas om att dessa alternativ till häktning finns. Punkten medför dock inte någon skyldighet att ge närmare information om innehållet i bestämmelserna om alternativ till häktning eller om förutsättningarna för att ålägga något av alternativen.

Barn som berövas sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska utan dröjsmål underrättas om de rättigheter som avses i momentet.

Gällande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom.

I 3 mom. görs en teknisk ändring så att det också hänvisar till det nya 2 mom.

Det föreslagna 4 mom. kompletteras så att det också hänvisar till det nya 2 mom. En minderårig frihetsberövad ska också underrättas om de rättigheter som avses i 2 mom. skriftligen och på den misstänktes språk som avses i 12 §.

7 kap. **Förhör**

14 §. När en laglig företrädare för en omyndig får vara närvarande vid förhör. I paragrafen föreslås ett nytt 4 mom. enligt vilket en annan närstående vuxen till en misstänkt som inte fyllt 18 år får vara närvarande vid förhör, om vårdnadshavaren till eller en laglig företrädare för den misstänkte inte får vara närvarande vid förhör med stöd av 3 mom. eller om den lagliga företrädaren inte har kunnat nås. Genom momentet genomförs artikel 15.4 i direktivet.

En i momentet avsedd närstående vuxen till den misstänkte kan vara en vuxen som i verkligheten svarar för barnets vård och fostran, en nära släkting eller någon motsvarande närstående vuxen.

En förutsättning för att någon annan närstående vuxen får närvara vid förhöret är att det ligger i barnets intresse och inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten. Om dessa förutsättningar uppfylls har barnet rätt att åtföljas av en närstående person som han eller hon har utsett. Att utredningen av brottet inte får försvåras har i allmänhet att göra med att en närstående vuxens närvaro kan antas inverka negativt på det förhörda barnets berättelse.

Om förundersökningsmyndigheten inte godkänner den person som barnet utsett kan myndigheten i enlighet med direktivets artikel 15.2 tillkalla en annan närstående vuxen att närvara vid förhöret. Närvaron av en i momentet avsedd närstående vuxen vid förhöret ska ligga i barnets intresse. Med stöd av momentet kan man inte tillkalla en sådan närstående person som barnet inte vill att ska vara närvarande vid förhöret. I 16 § föreskrivs om närvaro av en företrädare för socialmyndigheten vid förhör.

En i momentet avsedd närstående vuxen kan med stöd av 18 § avlägsnas från förhöret om personen genom sitt uppträdande stör förhöret eller om personens närvaro annars försvårar utredningen av saken.

I momentet föreskrivs dessutom att om det inte är möjligt att underrätta den misstänktes lagliga företrädare om de rättigheter som avses i 4 kap. 16 eller 17 §, ska en till barnet närstående vuxen som avses i momentet underrättas. I praktiken sker underrättelsen i regel vid förhöret. Genom den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 5.2 i direktivet.

11 kap. **Särskilda bestämmelser**

2 §. *Innehållet vid summarisk förundersökning.* Enligt artikel 2.6 i direktivet omfattas bötesförfarande inte av direktivets tillämpningsområde. Direktivet tillämpas dock också på ärenden som behandlas vid summarisk förundersökning, om inte ärendet behandlas vid bötesförfarande. Direktivet förutsätter, att då iakttas bestämmelserna i 7 kap. 14—16 §. Det föreslås där-

för att hänvisningen till nämnda paragraf stryks i 2 mom. i den aktuella paragrafen och överförs till 7 § 2 mom. i bötesförfarandelagen.

2.2 Tvångsmedelslagen

2 kap. Gripande, anhållande, häktning och häktningssarrest

11 §. Förutsättningar för häktning. I 13 § i det gällande kapitlet finns bestämmelser om förbud mot oskälig häktning. Ingen får häktas eller förordnas att fortfarande hållas häktad, om detta är oskäligt med hänsyn till sakens natur eller den misstänktes eller dömdes ålder eller andra personliga förhållanden. I förarbetena till bestämmelsen (RP 222/2010 rd s. 258 och 261) konstateras att Europadomstolen har betonat att häktning ska användas först i sista hand i fråga om minderåriga brottsmisstänkta och att häktningstiden ska vara så kort som möjligt (t.ex. Närt mot Turkiet 6.5.2008). Den aktuella paragrafen om förutsättningar för häktning ska för tydlighetens skull kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om en högre tröskel för häktning av en minderårig. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i praktiken den gällande lagen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar också kraven i artikel 10 i direktivet i fråga om häktningen av och häktningstiden för misstänkta som inte fyllt 18 år.

Till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. som föreskriver att en misstänkt som inte fyllt 18 år inte får häktas eller förordnas att fortfarande hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det. Vid prövning av huruvida det finns vägande skäl ska i synnerhet brottets allvar och den misstänktes ålder beaktas. Vägande skäl för häktning kan också föreligga, om häktning är det enda sättet i verkligheten att bryta barnets brottsspiral när barnskyddets metoder inte är tillräckliga.

Ordalydelsen i bestämmelsen motsvarar strafflagens 6 kap. 9 § 2 mom., där det föreskrivs att den som har begått ett brott innan han eller hon fyllde 18 år inte får dömas till ovillkorligt fängelsestraff för brottet, om det inte finns vägande skäl.

12 §. Förutsättningar för häktning av en dömd. I paragrafen om förutsättningarna för häktning av en dömd tas in en motsvarande bestämmelse om förutsättningarna för häktning av en minderårig dömd som föreslås ovan i fråga om en minderårig misstänkt. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. som föreskriver att en dömd som inte fyllt 18 år inte får häktas eller förordnas att fortfarande hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det. I fråga om motiveringen till momentet hänvisas till motiveringen till det föreslagna 11 § 5 mom.

Det nuvarande 2 mom. blir ett nytt 3 mom.

2.3 Lagen om rättegång i brottmål

5 kap. Om väckande av åtal

15 a §. I kapitlet föreslås en ny paragraf om skyldigheten att i samband med kallelse till huvudförhandling underrätta svarande som inte har fyllt 18 år om de rättigheter som avses i direktivets artikel 4.1 a iii och artikel 4.1 b i, iv och v.

Enligt 1 punkten i momentet ska en minderårig svarande underrättas om rätten att personligen vara närvarande vid muntlig förhandling vid ett ärendes domstolsbehandling, om inte han eller hon åläggs att infinna sig personligen till förhandlingen.

Enligt 2 *punkten* i momentet ska en minderårig svarande underrättas om rätten för vårdnadshavare, intressebevakare eller någon annan laglig företrädare att vara närvarande vid muntlig förhandling vid ett ärendes domstolsbehandling.

Enligt 3 *punkten* i momentet ska en minderårig svarande underrättas om rätten till skydd för privatlivet på det sätt som förutsätts i direktivets artikel 14. Svaranden ska underrättas om att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Enligt paragrafen lämnas uppgifter i en upptagning ut bara genom att upptagningen hålls tillgänglig i domstolen, om utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att integritetsskyddet kränks. Dessutom ska svaranden underrättas om att ärendet kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Punkten innebär inte någon skyldighet att ge detaljerad information om innehållet i de ovannämnda bestämmelserna.

Enligt 4 *punkten* i momentet ska en minderårig svarande underrättas om att det sammanställs en påföljdsutredning av en ung brottsmisstänkt under de förutsättningar som anges i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation.

2.4 Lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

4 §. *Åklagarens begäran*. I 2 mom. finns en undantagsbestämmelse enligt vilken åklagaren inte behöver begära påföljdsutredning om den unge brottsmisstänkte är utländsk medborgare och hans eller hennes stadigvarande bostad finns någon annanstans än i Finland. Av de orsaker som anges i den allmänna motiveringen och motiveringen till direktivets artikel 7 föreslås det att momentet upphävs.

2.5 Häktninglagen

2 kap. Ankomst till ett fängelse

3 §. *Information om bestämmelser och om förhållandena i fängelset*. Enligt den gällande paragrafen ska information om förhållandena i fängelset samt om de häktades rättigheter och skyldigheter vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behoven hos de häktade som är i fängelset. Utländska häktade ska få tolkhjälp i den utsträckning det är möjligt. Med stöd av den gällande paragrafen underrättas minderåriga häktade bl.a. om flera av de rättigheter som avses i artikel 12. I artikel 4.3 i direktivet förutsätts att när minderåriga frihetsberövade ges en i 4 mom. avsedd skriftlig underrättelse om sina rättigheter ska den åtföljas av en hänvisning till de rättigheter som de har enligt barndirektivet. Därför föreslås det att det i paragrafen införs en skyldighet att underrätta minderåriga frihetsberövade skriftligen också om de rättigheter som avses i denna paragraf.

Enligt det föreslagna nya 5 mom. ska en häktad som inte fyllt 18 år ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användning av samiska ingår i samiska språklagen (1086/2003).

Genom det föreslagna momentet genomförs artikel 4.1 c och 4.3 i direktivet i fråga om barn som är häktade.

3 kap. Placering i fängelset, basvård och förflyttning

1 §. Placering i fängelset. Enligt 2 mom. i den gällande paragrafen ska en häktad som inte fyllt 18 år hållas avskild från vuxna häktade, om hans eller hennes fördel inte kräver något annat. I paragrafen föreslås en ny bestämmelse som motsvarar artikel 12.3 om att unga häktade som fyllt 18 år under häktningen ska hållas avskilda från andra vuxna häktade.

Enligt det föreslagna nya 3 mom. kan en häktad som har fyllt 18 år under häktning fortfarande hållas avskild från andra vuxna häktade, om det är motiverat med hänsyn till hans eller hennes omständigheter. Bestämmelsen gör det möjligt att fortsätta hålla den unga häktade avskild från andra vuxna häktade efter att han eller hon har fyllt 18 år. Den unga häktade kan vid behov placeras i samma lokaler som andra vuxna häktade. Huruvida den unga häktade ska fortsätta hållas avskild bör dock avgöras från fall till fall. Det kan vara ytterst oändamålsenligt för en ung häktad att bli placerad i samma lokaler som andra vuxna häktade t.ex. om han eller hon fyller 18 år bara en kort tid innan häktningen upphör.

Övervägandet av om en häktad som fyllt 18 år ska fortsätta hållas avskild med stöd av momentet ska alltid ske med hänsyn till minderåriga häktades intressen. En häktad som har fyllt 18 år under häktning kan hållas i samma utrymme som en häktad som inte fyllt 18 år endast om detta inte strider mot den minderårigas intressen.

Den gällande paragrafens 3 mom. om att män och kvinnor ska hållas avskilda blir 4 mom.

6 kap. Social- och hälsovård

1 §. Hälso- och sjukvård för häktade. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. som gäller läkarundersökning för häktade som inte fyllt 18 år. Genom det föreslagna momentet genomförs delvis artikel 8 i direktivet i fråga om barn som är häktade.

Enligt momentet ska en häktad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning. Enligt skäl 41 i direktivet kan en undersökning vara uppenbart onödig t.ex. när två eller fler önskemål om läkarundersökningar på kort tid lämnas in för samma barn.

Begäran om en i momentet avsedd undersökning av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården kan även framställas av den minderåriga häktades vårdnadshavare, en annan laglig företrädare eller en annan närstående vuxen. Begäran om läkarundersökning kan också framställas av den minderåriga häktades ombud enligt 8 kap. 4 §.

Det gällande 3 mom. flyttas och blir ett nytt 4 mom. Enligt hänvisningsbestämmelsen i momentet gäller vid tillämpningen också av det föreslagna nya 3 mom. bland annat vad som föreskrivs i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992).

2.6 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

2 kap. Intagning i förvaringslokal

3 §. *Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen.* Enligt den gällande paragrafen ska information om förhållandena i förvaringslokalen samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter vara tillgänglig på de mest använda språken enligt behov hos de frihetsberövade som befinner sig i förvaringslokalen. Utländska frihetsberövade ska få tolkhjälp i den utsträckning det är möjligt. Med stöd av den gällande paragrafen underrättas minderåriga frihetsberövade bl.a. om flera av de rättigheter som avses i artikel 12. I artikel 4.3 i direktivet förutsätts att när minderåriga frihetsberövade ges en i 4 mom. avsedd skriftlig underrättelse om sina rättigheter ska den åtföljas av en hänvisning till de rättigheter som de har enligt barndirektivet. Därför föreslås att det i paragrafen införs en skyldighet att underrätta minderåriga frihetsberövade skriftligen också om de rättigheter som avses i denna paragraf.

Enligt det föreslagna nya 5 mom. ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användningen av samiska ingår i samiska språklagen.

Genom det föreslagna momentet genomförs artikel 4.1 c och 4.3 i direktivet i fråga om frihetsberövade barn som hålls i förvar hos polisen.

5 kap. Hälso- och sjukvård

1 §. *Hälso- och sjukvård.* Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. som gäller läkarundersökning för frihetsberövade som inte fyllt 18 år. Genom det föreslagna momentet genomförs delvis artikel 8 i direktivet i fråga om frihetsberövade barn som hålls i förvar hos polisen.

Enligt momentet ska en frihetsberövad som inte fyllt 18 år på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i syfte att utreda hälsotillståndet utan obefogat dröjsmål, om det inte är uppenbart onödigt att göra en undersökning. Enligt skäl 41 i direktivet kan en undersökning vara uppenbart onödig t.ex. när två eller fler önskemål om läkarundersökningar på kort tid lämnas in för samma barn.

Begäran om en i momentet avsedd undersökning av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården kan även framställas av den minderåriga frihetsberövades vårdnadshavare, en annan laglig företrädare eller en annan i 7 kap. 14 § 4 mom. i förundersökningslagen avsedd närstående vuxen. Begäran om läkarundersökning kan också framställas av den minderåriga frihetsberövades ombud enligt 6 kap. 5 §.

Enligt momentet ska undersökningen göras utan obefogat dröjsmål. En undersökning är i regel onödig på det sätt som avses i bestämmelsen om frihetsberövandet kommer att vara kortvarigt och pågå en kortare tid än ett dygn. Frihetsberövade barn har dock även i fortsättningen rätt till i 1 mom. avsedd hälso- och sjukvård som motsvarar hans eller hennes medicinska behov. Med stöd av det gällande 1 mom. kan en läkarundersökning av en frihetsberövad göras antingen utifrån polispersonalens iakttagelser eller på begäran av den frihetsberövade (RP 90/2005 rd s. 79).

Det gällande 2 mom. flyttas och blir ett nytt 3 mom. Enligt hänvisningsbestämmelsen i momentet gäller vid tillämpningen också av det föreslagna nya 2 mom. bland annat vad som föreskrivs i lagen om patientens ställning och rättigheter.

2.7 Lagen om föreläggande av böter och ordningsbot

7 §. Förundersökning. Enligt 2 mom. görs för att utreda en förseelse som avses i denna lag en summarisk förundersökning enligt 11 kap. 2 § i förundersökningslagen, där endast de omständigheter utreds som är nödvändiga för att ett bötesyrkande, bötesföreläggande, ordningsbotsföreläggande eller straffyrkande ska kunna utfärdas. Förundersökningen får göras utan att 4 kap. 10 § 2 mom. och 13 och 16 § i förundersökningslagen iakttas. Det föreslås att det ska fogas till momentet en hänvisning till 7 kap. 14—16 § i förundersökningslagen om när en omyndig persons lagliga företrädare och en företrädare för socialmyndigheten ska medverka i förhör. Enligt gällande 11 kap. 2 § i förundersökningslagen får summarisk förundersökning göras utan att 7 kap. 14—16 § iakttas. Direktivet förutsätter att nämnda bestämmelser tillämpas också på ärenden som behandlas vid summarisk förundersökning, on inte ärendet behandlas vid bötesförfarande. Därför stryks motsvarande hänvisning i 11 kap. 2 § i förundersökningslagen som gäller summarisk förundersökning. Genom den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 2.6 i direktivet, enligt vilken direktivet inte tillämpas på förfaranden där någon annan myndighet än en domstol förordnar ett straff för mindre förseelser.

2.8 Lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

20 a §. Skriftlig underrättelse om rättigheter. I paragrafen föreskrivs om skyldigheten att skriftligen underrätta den som begärs utlämnad om hans eller hennes rättigheter. I paragrafen föreslås ett nytt 2 mom. om skyldigheten att underrätta personer som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnade om de rättigheter som avses i direktivets artikel 4.1 a i, iii och iv och artikel 4.1 b ii, iii och iv.

Enligt 1 punkten ska en minderårig som begärs utlämnad underrättas om att rättigheterna för den som begärs utlämnad även underrättas hans eller hennes lagliga företrädare.

Enligt 2 punkten ska en minderårig som begärs utlämnad underrättas om rätten för hans eller hennes lagliga företrädare att vara närvarande vid beredningen av ett utlämningsärende, så som föreskrivs i den föreslagna 21 c §. Den som begärs utlämnad ska också underrättas om rätten för hans eller hennes lagliga företrädare att vara närvarande vid behandlingen av ett utlämningsärende i domstol.

Enligt 3 punkten ska en minderårig som begärs utlämnad underrättas om rätten att ta upp ett ärende som gäller tagande i förvar till ny behandling på det sätt som föreskrivs i 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen.

Enligt 4 punkten ska en minderårig som begärs utlämnad underrättas om att de tillämpliga alternativen till tagande i förvar är reseförbud eller förstärkt reseförbud (17 § 3 mom. i EU-utlämningslagen). Punkten medför inte någon skyldighet att ge närmare information om innehållet i bestämmelserna om reseförbud eller om förutsättningarna för åläggande av reseförbud.

I 5 punkten föreskrivs om skyldigheten att underrätta en minderårig som begärs utlämnad om skyddet av privatlivet på det sätt som förutsätts i artikel 14 i direktivet. Den som begärs utlämnad ska underrättas om att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas genom att uppgifterna lämnas ut endast genom att upptagningen hålls tillgänglig hos myndigheten, om utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att hans eller hennes integritetsskydd kränks. Dessutom ska den som begärs utlämnad underrättas om att ärendet kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Punkten innebär inte någon skyldighet att ge detaljerad information om innehållet i de ovan nämnda bestämmelserna.

Enligt 6 punkten ska en minderårig som begärs utlämnad underrättas om rätten till hälso- och sjukvård enligt 6 kap. 1 § i häktningsslagen. I 6 kap. 1 § i häktningsslagen föreslås en bestämmelse som gäller läkarundersökning av minderåriga häktade. Den föreslagna punkten uppfyller därmed kravet i direktivets artikel 4.1 b ii på att den som begärs utlämnad underrättas om rätten till läkarundersökning.

Det gällande 2 mom. blir 3 mom.

Det föreslås att 3 mom. kompletteras så att det också hänvisar till det nya 2 mom. En minderårig som begärs utlämnad ska skriftligen underrättas också om de rättigheter som avses i 2 mom. på ett språk som han eller hon förstår.

21 c §. *Beredningen av ett utlämningsärende som gäller en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad.* I den föreslagna nya paragrafen tas in en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det som i 7 kap. 14 § i förundersökningslagen föreskrivs om närvaro vid förhör av en minderårig som är misstänkt för brott i tillämpliga delar ska tillämpas på närvaron av en laglig företrädare för eller någon annan vuxen närstående till en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad vid beredningen av ett utlämningsärende.

I paragrafen föreskrivs dessutom att om det inte är möjligt att underrätta den lagliga företrädaren för ett barn som begärs utlämnad om de rättigheter som avses i 20 a §, ska en närstående vuxen till barnet underrättas.

Genom paragrafen genomförs kraven i artiklarna 5 och 15 i direktivet i fråga om barn som begärs utlämnade.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 11 juni 2019, då direktivet senast ska genomföras.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 16 och 17 § och 11 kap. 2 § 2 mom., sådana de lyder i lag 818/2014, och
fogas till 7 kap. 14 § ett nytt 4 mom. som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

16 §

Underrättelse om den misstänktes rättigheter

När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska personen utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om sin rätt

- 1) att anlita ett biträde som han eller hon själv väljer,
- 2) att under de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål få en försvarare,
- 3) att under de förutsättningar som anges i rättshjälpslagen (257/2002) få kostnadsfri rätts hjälp och kostnadsfritt biträde,
- 4) att få information om det brott som han eller hon är misstänkt för och om ändringar som gäller brottsmisstanken,
- 5) till tolkning samt översättning av väsentliga handlingar så som föreskrivs i 13 §, i 2 kap. 16 § och 3 kap. 21 § i tvångsmedelslagen samt i 6 a kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål,
- 6) att tåga och att också annars låta bli att medverka till utredningen av sitt brott.

En person som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för brott ska utöver vad som föreskrivs i 1 mom. i möjligaste mån utan dröjsmål informeras om hur ärendets handläggning fortsätter och om de myndigheters roll som deltar i ärendets handläggning samt underrättas

- 1) om att även vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare underrättas om den misstänktes rättigheter,
- 2) om rätten för hans eller hennes vårdnadshavare, intressebevakare eller annan laglig företrädare att vara närvarande vid förhör i enlighet med 7 kap. 14 §,
- 3) vid behov om att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 9 kap. 7 § 2 mom. i denna lag och i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) och om att ett ärende under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i den lagen kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande.

Den som är misstänkt för brott ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 och 2 mom. på den misstänktes språk som avses i 12 §. Den misstänkte ska underrättas om den rättighet som avses i 1 mom. 1 punkten skriftligen, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning.

17 §

47

Skriftlig underrättelse om den frihetsberövades rättigheter

När den som är misstänkt för brott berövas sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om

- 1) de rättigheter som avses i 16 §,
- 2) rätten att få information enligt 15 §,
- 3) rätten till att någon av hans eller hennes närstående eller någon annan person underrättas om frihetsberövandet i enlighet med 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen,
- 4) rätten till hälso- och sjukvård enligt 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 6 kap. 1 § i häktningsslagen,
- 5) rätten till handläggning av häktningsärendet vid domstol inom den tid som föreskrivs i 3 kap. 5 § i tvångsmedelslagen och den häktades rätt till ny behandling av ett häktningsärende enligt 3 kap. 15 § i den lagen.

En frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. dessutom utan dröjsmål underrättas om

- 1) att en misstänkt som inte fyllt 18 år inte får häktas eller på förordnande fortsätta hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det,
- 2) tillämpliga alternativ till häktning.

En utländsk frihetsberövad ska utöver det som föreskrivs i 1 och 2 mom. utan dröjsmål underrättas om rätten till att en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företrädare hans eller hennes hemland underrättas om frihetsberövandet.

Den frihetsberövade ska underrättas om de rättigheter som avses i 1–3 mom. skriftligen och på den misstänktes språk som avses i 12 §.

7 kap.

Förhör

14 §

När en laglig företrädare för en omyndig får vara närvarande vid förhör

Om en laglig företrädare för en person som inte fyllt 18 år och som är misstänkt för brott förbjudits att vara närvarande vid förhör med stöd av 3 mom. eller om den lagliga företrädaren inte har kunnat nås, får en annan till den misstänkte närstående vuxen vara närvarande vid förhör, om dennes närvaro ligger i den misstänktes intresse och närvaron inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten. Om det inte är möjligt att underrätta den misstänktes lagliga företrädare om de rättigheter som avses i 4 kap. 16 eller 17 §, ska någon annan till den misstänkte närstående vuxen underrättas.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

2 §

Innehållet vid summarisk förundersökning

48

RP 177/2018 rd

Summarisk förundersökning får göras utan att 5 kap. 1 § eller 7 kap. 11 § iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av 2 kap. 11 och 12 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 kap. 11 § i tvångsmedelslagen (806/2011) ett nytt 5 mom. och till 12 § ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

2 kap.

Gripande, anhållande, häktning och häktningsarrest

11 §

Förutsättningar för häktning

En misstänkt som inte fyllt 18 år får inte häktas eller på förordnande fortsätta hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det.

12 §

Förutsättningar för häktning av en dömd

En dömd som inte fyllt 18 år får inte häktas eller på förordnande fortsätta hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 5 kap. i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 5 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) en ny 15 a § som följer:

5 kap.

Om väckande av åtal

15 a §

I samband med kallelsen ska en svarande som inte fyllt 18 år underrättas om

1) rätten att personligen vara närvarande vid muntlig förhandling vid ett ärendes domstolsbehandling, om inte han eller hon åläggs att infinna sig personligen till förhandlingen,

2) rätten för vårdnadshavare, intressebevakare eller någon annan laglig företrädare att vara närvarande vid muntlig förhandling vid ett ärendes domstolsbehandling,

3) att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar och om att ett ärende under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i den lagen kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande.

4) att det sammanställs en påföljdsutredning av en ung brottsmisstänkt under de förutsättningar som anges i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (633/2010).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om upphävande av 4 § 2 mom. i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (633/2010) 4 § 2 mom., sådant det lyder i lag 320/2013.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av häktninglagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 kap. 3 § i häktninglagen (768/2005), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lagarna 820/2014 och 1071/2015, ett nytt 5 mom., till 3 kap. 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 394/2015, ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 4 mom. och till 6 kap. 1 §, sådan den lyder i lagarna 1641/2015 och 1238/2016, ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

2 kap.

Ankomst till ett fängelse

3 §

Information om bestämmelser och om förhållandena i fängelset

En häktad som inte fyllt 18 år ska ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användning av samiska ingår i samiska språklagen (1086/2003).

3 kap.

Placering i fängelset, basvård och förflyttning

1 §

Placering i fängelset

En häktad som har fyllt 18 år under häktning kan fortsätta hållas avskild från andra vuxna häktade, om det är motiverat med hänsyn till hans eller hennes omständigheter. Han eller hon kan hållas i samma utrymme som en häktad som inte fyllt 18 år endast om detta inte strider mot den minderårigas intressen.

6 kap.

Social- och hälsovård

RP 177/2018 rd

1 §

Hälso- och sjukvård för häktade

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska för klarläggande av hälsotillståndet hos en häktad som inte fyllt 18 år denne på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården utan obefogat dröjsmål, om inte det är uppenbart onödigt att göra en sådan undersökning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 2 kap. 3 § och 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 2 kap. 3 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lag 819/2014, ett nytt 5 mom. och till 5 kap. 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1241/2016, ett nytt 2 mom., varvid nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

2 kap.

Intagning i förvaringslokal

3 §

Information om bestämmelser samt om förhållandena i förvaringslokalen

En frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska ges den information som avses i 1 mom. skriftligen på sitt eget språk, om det är finska eller svenska, och i annat fall på ett språk som han eller hon förstår. Bestämmelser om användningen av samiska ingår i samiska språklagen (1086/2003).

5 kap.

Hälso- och sjukvård

1 §

Hälso- och sjukvård

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska för klarläggande av hälsotillståndet hos en frihetsberövad som inte fyllt 18 år denne på begäran bli undersökt av en läkare eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården utan obefogat dröjsmål, om inte det är uppenbart onödigt att göra en sådan undersökning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010) 7 § 2 mom., sådant det lyder i lag 894/2016, som följer:

7 §

Förundersökning

För att utreda en förseelse som avses i denna lag görs en summarisk förundersökning enligt 11 kap. 2 § i förundersökningslagen (805/2011), där endast de omständigheter utreds som är nödvändiga för att ett bötesyrkande, bötesföreläggande, ordningsbotsföreläggande eller straffyrkande ska kunna utfärdas. En sådan förundersökning får göras utan att 4 kap. 10 § 2 mom. och 13 och 16 § eller 7 kap. 14—16 § i förundersökningslagen iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) 20 a §, sådan den lyder i lag 824/2014, och
fogas till lagen en ny 21 c § som följer:

20 a §

Skriftlig underrättelse om rättigheter

När den som begärs utlämnad har gripits eller annars påträffats i Finland, ska polisen utan dröjsmål underrätta honom eller henne om hans eller hennes rätt

- 1) att ta del av innehållet i framställningen om gripande och utlämning,
- 2) att anlita biträde,
- 3) att få en försvarare, om han eller hon begär det,
- 4) till tolkning samt översättning av framställningen om gripande och utlämning så som föreskrivs i 21 § 2 och 3 mom.,
- 5) att bestämma om han eller hon samtycker till utlämningen,
- 6) att bli hörd i tingsrätten med anledning av innehållet i framställningen om utlämning, samt
- 7) att ta del av den utevarodom som ligger till grund för framställningen om utlämning, om han eller hon begär det.

En person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. dessutom underrättas om

- 1) att även hans eller hennes lagliga företrädare underrättas om rättigheterna för den som begärs utlämnad,
- 2) rätten för hans eller hennes lagliga företrädare att så som föreskrivs i 21 c § vara närvarande vid beredningen av ett utlämningsärende samt att vara närvarande vid behandlingen av ett utlämningsärende i domstol,
- 3) rätten att ta upp ett ärende som gäller tagande i förvar till ny behandling på det sätt som föreskrivs i 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen,
- 4) tillämpliga alternativ till tagande i förvar,
- 5) att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) samt om att ett ärende under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i den lagen kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande,
- 6) rätten till hälso- och sjukvård enligt 6 kap. 1 § i häktninglagen (768/2005).

Den som begärs utlämnad ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 och 2 mom. skriftligen och på ett språk som han eller hon förstår.

21 c §

RP 177/2018 rd

Beredningen av ett utlämningsärende som gäller en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad

På närvaron av en laglig företrädare för eller någon annan vuxen närstående till en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad tillämpas vid beredningen av ett utlämningsärende i tillämpliga delar vad som i 7 kap. 14 § i förundersökningslagen föreskrivs om närvaro vid förhör av en för brott misstänkt person som inte fyllt 18 år. Om det inte är möjligt att underrätta den lagliga företrädaren för en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad om de rättigheter som avses i 20 a §, ska någon annan vuxen närstående till denne underrättas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 11 oktober 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

1.

Lag

om ändring av förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 16 och 17 § och 11 kap. 2 § 2 mom., sådana de lyder i lag 818/2014, och
fogas till 7 kap. 14 § ett nytt 4 mom. som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

Gällande lydelse

16 §

Underrättelse om den misstänktes rättigheter

När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska han eller hon utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om

1) rätten att anlita ett biträde som han eller hon själv väljer,

2) rätten att under de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål få en försvarare,

3) rätten att under de förutsättningar som anges i rättshjälpslagen (257/2002) få kostnadsfri rättshjälp och kostnadsfritt biträde,

4) rätten att få information om det brott som han eller hon är misstänkt för och om ändringar som gäller brottsmisstanken,

5) rätten till tolkning samt översättning av väsentliga handlingar så som föreskrivs i 13 §, i 2 kap. 16 § och 3 kap. 21 § i tvångsmedelslagen samt i 6 a kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål,

6) rätten att tåga och att också annars låta bli att medverka till utredningen av sitt brott.

Den som är misstänkt för brott ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 mom. på den misstänktes språk som avses i 12 §. Den misstänkte ska underrättas om den rät-

Föreslagen lydelse

16 §

Underrättelse om den misstänktes rättigheter

När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott personen utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om sin rätt

1) att anlita ett biträde som han eller hon själv väljer,

2) att under de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål få en försvarare,

3) att under de förutsättningar som anges i rättshjälpslagen (257/2002) få kostnadsfri rättshjälp och kostnadsfritt biträde,

4) att få information om det brott som han eller hon är misstänkt för och om ändringar som gäller brottsmisstanken,

5) till tolkning samt översättning av väsentliga handlingar så som föreskrivs i 13 §, i 2 kap. 16 § och 3 kap. 21 § i tvångsmedelslagen samt i 6 a kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål,

6) att tåga och att också annars låta bli att medverka till utredningen av sitt brott.

En person som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för brott ska utöver vad som föreskrivs i 1 mom. i möjligaste mån utan dröjsmål informeras hur ärendets hand-

Gällande lydelse

tighet som avses i 1 mom. 1 punkten skriftligen, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning.

Föreslagen lydelse

läggning fortsätter och om de myndigheters roll som deltar i ärendets handläggning samt underrättas

1) om att även vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare underrättas om den misstänktes rättigheter,

2) om rätten för hans eller hennes vårdnadshavare, intressebevakare eller annan laglig företrädare att vara närvarande vid förhör i enlighet med 7 kap. 14 §,

3) vid behov om att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 9 kap. 7 § 2 mom. i denna lag och i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) och om att ett ärende under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i den lagen kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande.

Den som är misstänkt för brott ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 och 2 mom. på den misstänktes språk som avses i 12 §. Den misstänkte ska underrättas om den rättighet som avses i 1 mom. 1 punkten skriftligen, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning.

17 §

Skriftlig underrättelse om den frihetsberövades rättigheter

När den som är misstänkt för brott berövas sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om

1) de rättigheter som avses i 16 §,
2) rätten att få information enligt 15 §,
3) rätten till att någon av hans eller hennes närstående eller någon annan person underrättas om frihetsberövandet i enlighet med 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen,

4) rätten till hälso- och sjukvård enligt 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 6 kap. 1 § i häktningslagen,

5) rätten till handläggning av häktningsärendet vid domstol inom den tid som föreskrivs i 3 kap. 5 § i tvångsmedelslagen och

17 §

Skriftlig underrättelse om den frihetsberövades rättigheter

När den som är misstänkt för brott berövas sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om

1) de rättigheter som avses i 16 §,
2) rätten att få information enligt 15 §,
3) rätten till att någon av hans eller hennes närstående eller någon annan person underrättas om frihetsberövandet i enlighet med 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen,

4) rätten till hälso- och sjukvård enligt 5 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och 6 kap. 1 § i häktningslagen,

5) rätten till handläggning av häktningsärendet vid domstol inom den tid som föreskrivs i 3 kap. 5 § i tvångsmedelslagen och

RP 177/2018 rd

Gällande lydelse

den häktades rätt till ny behandling av ett häktningsärende enligt 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen.

En utländsk frihetsberövad ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. utan dröjsmål underrättas om rätten till att en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hans eller hennes hemland underrättas om frihetsberövandet.

Den frihetsberövade ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 och 2 mom. skriftligen och på den misstänktes språk som avses i 12 §.

Föreslagen lydelse

den häktades rätt till ny behandling av ett häktningsärende enligt 3 kap. 15 § i den lagen.

En frihetsberövad som inte fyllt 18 år ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. dessutom utan dröjsmål underrättas om

1) att en misstänkt som inte fyllt 18 år inte får häktas eller på förordnande fortsätta hållas häktad, om inte vägande skäl kräver det,

2) tillämpliga alternativ till häktning.

En utländsk frihetsberövad ska utöver det som föreskrivs i 1 och 2 mom. utan dröjsmål underrättas om rätten till att en diplomatisk beskickning eller ett konsulat som företräder hans eller hennes hemland underrättas om frihetsberövandet.

Den frihetsberövade ska underrättas om de rättigheter som avses i 1—3 mom. skriftligen och på den misstänktes språk som avses i 12 §.

7 kap.

Förhör

(ny)

14 §

När en laglig företrädare för en omyndig får vara närvarande vid förhör

Om en laglig företrädare för en person som inte fyllt 18 år och som är misstänkt för brott förbjudits att vara närvarande vid förhör med stöd av 3 mom. eller om den lagliga företrädaren inte har kunnat nås, får en annan till den misstänkte närstående vuxen vara närvarande vid förhör, om dennes närvaro ligger i den misstänktes intresse och närvaron inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten. Om det inte är möjligt att underrätta den misstänktes lagliga företrädare om de rättigheter som avses i 4 kap. 16 eller 17 §, ska någon annan till den misstänkte närstående vuxen underrättas.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

2 §

Innehållet vid summarisk förundersökning

Summarisk förundersökning får göras utan att 5 kap. 1 § eller 7 kap. 11 § och 14–16 § iakttas.

2 §

Innehållet vid summarisk förundersökning

Summarisk förundersökning får göras utan att 5 kap. 1 § eller 7 kap. 11 § iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010) 7 § 2 mom., sådant det lyder i lag 894/2016, som följer:

Gällande lydelse

7 §

Förundersökning

Föreslagen lydelse

7 §

Förundersökning

För att utreda en förseelse som avses i denna lag görs en summarisk förundersökning enligt 11 kap. 2 § i förundersökningslagen (805/2011), där endast de omständigheter utreds som är nödvändiga för att ett bötesyrkande, bötesföreläggande, ordningsbotsföreläggande eller straffyrkande ska kunna utfärdas. En sådan förundersökning får göras utan att 4 kap. 10 § 2 mom. och 13 och 16 § i förundersökningslagen iakttas.

För att utreda en förseelse som avses i denna lag görs en summarisk förundersökning enligt 11 kap. 2 § i förundersökningslagen (805/2011), där endast de omständigheter utreds som är nödvändiga för att ett bötesyrkande, bötesföreläggande, ordningsbotsföreläggande eller straffyrkande ska kunna utfärdas. En sådan förundersökning får göras utan att 4 kap. 10 § 2 mom. och 13 och 16 § *eller 7 kap. 14—16 §* i förundersökningslagen iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) 20 a §, sådan den lyder i lag 824/2014, och
fogas till lagen en ny 21 c § som följer:

Gällande lydelse

20 a §

Skriftlig underrättelse om rättigheter

När den som begärs utlämnad har gripits eller annars påträffats i Finland, ska polisen utan dröjsmål underrätta honom eller henne om

- 1) rätten att ta del av innehållet i framställningen om gripande och utlämning,
- 2) rätten att anlita biträde,
- 3) rätten att få en försvarare, om den som begärs utlämnad begär det,
- 4) rätten till tolkning samt översättning av framställningen om gripande och utlämning så som föreskrivs i 21 § 2 och 3 mom.,
- 5) rätten att bestämma om han eller hon samtycker till utlämningen,
- 6) rätten att bli hörd i tingsrätten med anledning av innehållet i framställningen om utlämning, samt
- 7) rätten att ta del av den utevarodom som ligger till grund för framställningen om utlämning, om den som begärs utlämnad begär det.

Den som begärs utlämnad ska skriftligen underrättas om de rättigheter som avses i 1 mom. på ett språk som han eller hon förstår.

Föreslagen lydelse

20 a §

Skriftlig underrättelse om rättigheter

När den som begärs utlämnad har gripits eller annars påträffats i Finland, ska polisen utan dröjsmål underrätta honom eller henne om hans eller hennes rätt

- 1) att ta del av innehållet i framställningen om gripande och utlämning,
- 2) att anlita biträde,
- 3) att få en försvarare, om han eller hon begär det,
- 4) till tolkning samt översättning av framställningen om gripande och utlämning så som föreskrivs i 21 § 2 och 3 mom.,
- 5) att bestämma om han eller hon samtycker till utlämningen,
- 6) att bli hörd i tingsrätten med anledning av innehållet i framställningen om utlämning, samt
- 7) att ta del av den utevarodom som ligger till grund för framställningen om utlämning, om han eller hon begär det.

En person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. dessutom underrättas om

- 1) att även hans eller hennes lagliga företrädare underrättas om rättigheterna för den som begärs utlämnad,
- 2) rätten för hans eller hennes lagliga företrädare att så som föreskrivs i 21 c § vara närvarande vid beredningen av ett utlämningsärende samt att vara närvarande vid behandlingen av ett utlämningsärende i domstol,
- 3) rätten att ta upp ett ärende som gäller

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tagande i förvar till ny behandling på det sätt som föreskrivs i 3 kap. 15 § i tvångsmedelslagen,

4) tillämpliga alternativ till tagande i förvar,

5) att utlämning av uppgifter i en bild- och ljudupptagning kan begränsas med avseende på integritetsskyddet på det sätt som föreskrivs i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) samt om att ett ärende under de förutsättningar som anges i 15 § 5 punkten i den lagen kan handläggas vid domstol utan att allmänheten är närvarande,

6) rätten till hälso- och sjukvård enligt 6 kap. 1 § i häktningsslagen (768/2005).

Den som begärs utlämnad ska underrättas om de rättigheter som avses i 1 och 2 mom. skriftligen och på ett språk som han eller hon förstår.

(ny)

21 c §

Beredningen av ett utlämningsärende som gäller en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad

På närvaron av en laglig företrädare för eller någon annan vuxen närstående till en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad tillämpas vid beredningen av ett utlämningsärende i tillämpliga delar vad som i 7 kap. 14 § i förundersökningslagen föreskrivs om närvaro vid förhör av en för brott misstänkt person som inte fyllt 18 år. Om det inte är möjligt att underrätta den lagliga företrädaren för en person som inte fyllt 18 år och som begärs utlämnad om de rättigheter som avses i 20 a §, ska någon annan vuxen närstående till denne underrättas.

Denna lag träder i kraft den 20 .